ЗАКОН за задълженията и договорите

Обн. - ДВ, бр. 275 от 22.11.1950 г.; в сила от 01.01.1951 г.; попр., бр. изв. 2 от 05.12.1950 г.; изм., бр. 69 от 28.08.1951 г.; изм., бр. 92 от 07.11.1952 г.; изм., бр. 85 от 01.11.1963 г.; изм., бр. 27 от 03.04.1973 г.; изм., бр. 16 от 25.02.1977 г.; изм., бр. 28 от 09.04.1982 г.; изм., бр. 30 от 13.04.1990 г.; изм. и доп., бр. 12 от 12.02.1993 г.; изм., бр. 56 от 29.06.1993 г., в сила от 01.08.1993 г.; изм. и доп., бр. 83 от 01.10.1996 г.; в сила от 01.11.1996 г.; изм., бр. 104 от 06.12.1996 г.; в сила от 07.01.1997 г.; изм., бр. 83 от 21.09.1999 г.; в сила от 01.01.2000 г.; изм., бр. 103 от 30.11.1999 г.; в сила от 01.01.2000 г.; изм. и доп., бр. 34 от 25.04.2000 г.; в сила от 01.01.2001 г.; доп., бр. 19 от 28.02.2003 г.; изм., бр. 42 от 17.05.2005 г.; изм., бр. 43 от 20.05.2005 г.; в сила от 01.09.2005 г.; доп., бр. 36 от 02.05.2006 г.; в сила от 01.07.2006 г.; изм. бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 01.03.2008 г.; доп., бр. 92 от 13.11.2007 г.; доп., бр. 50 от 30.05.2008 г., в сила от 30.05.2008 г.; изм., бр. 96 от 01.12.2017 г., в сила от 03.01.2018 г.; доп., бр. 42 от 22.05.2018 г.; доп., бр. 102 от 01.12.2020 г., в сила от 03.06.2021 г.; засегнат от Решение № 4 от 20.04.2021 г. на КС на РБ по к. д. № 1 / 2021 г., бр. 35 от 27.04.2021 г.

Чл. 1. (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

ОБЩА ЧАСТ

I. Основни правила

Чл. 2. (Отм. - ДВ, бр. 27 от 1973 г.).

Чл. 3. (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 4. (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

II. Източници на задълженията

1. Актове за планиране и регулиране на народното стопанство

Чл. 5. (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 6. (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 7. (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

2. Договори

а) Сключване на договорите

Чл. 8. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* Договорът е съглашение между две или повече лица, за да се създаде, уреди или унищожи една правна връзка между тях.

(2) Лицата се ползуват от правата си, за да задоволяват своите интереси. Те не могат да упражняват тези права в противоречие с интересите на обществото.

Чл. 9. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Страните могат свободно да определят съдържанието на договора, доколкото то не противоречи на повелителните норми на закона и на добрите нрави.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 10. (Изм. - ДВ, бр. 83 от 1999 г., в сила от 1.01.2000 г.) *(1)* (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1999 г., в сила от 1.01.2000 г.).

(2) Лихви могат да се уговарят до размер, определен от Министерския съвет. Ако уговореният размер е по-голям, той се намалява по право до този размер.

(3) Олихвяването на изтекли лихви става съобразно наредбите на Българската народна банка.

Чл. 11. (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 12. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) При воденето на преговори и сключването на договори страните трябва да действуват добросъвестно. В противен случай те дължат обезщетение.

Чл. 13. *(1)* Предложителят е обвързан с предложението до изтичането на срока, който е определен в него или е обикновено нужен според обстоятелствата, за да пристигне приемането.

(2) Ако предложението бъде оттеглено, то няма действие, когато съобщението за оттеглянето му пристигне преди или най-късно едновременно с предложението.

(3) При липса на срок за приемане, предложението, направено на присъствуващ, губи силата си, ако той не го приеме незабавно, а предложението, отправено до неприсъствуващ, губи силата си след изтичане на толкова време, колкото е обикновено нужно според обстоятелствата, за да пристигне приемането.

(4) Приемането няма сила, ако съобщението за оттеглянето му стигне у предложителя преди или най-късно едновременно с него.

(5) Ако от късно пристигналото приемане на предложението се вижда, че е било изпратено навреме, договорът се счита сключен, освен ако предложителят незабавно извести другата страна, че счита приемането за закъсняло.

Чл. 14. *(1)* Договорът се смята сключен в момента, в който приемането достигне у предложителя.

(2) Ако след изпращане на приемането някоя от страните умре или изпадне в състояние, което е причина за поставяне под запрещение, договорът се смята сключен.

(3) Договорът се смята сключен в мястото, където е направено предложението.

Чл. 15. (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 16. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Когато предложението включва общи условия, приемането е действително, ако съдържа писмено потвърждение на общите условия.

(2) При несъответствие между вписани уговорки и уговорки в общите условия имат сила първите, макар и вторите да не са заличени.

(3) При договори с продължително изпълнение изменяването или заменяването на общите условия има сила за насрещната страна по заварен договор само ако й е било съобщено и ако тя не е заявила в дадения й писмено достатъчен срок, че го отхвърля.

Чл. 17. *(1)* Ако страните прикрият сключеното между тях съглашение с едно привидно съглашение, прилагат се правилата относно прикритото, ако са налице изискванията за неговата действителност.

(2) Правата, които трети лица са придобили добросъвестно от приобретателя по привидното съглашение, се запазват, освен ако се отнася до права върху недвижими имоти, придобити след вписването на иска за установяване на привидността.

(3) Това правило се прилага и спрямо кредиторите на приобретателя по привидното съглашение, които са наложили запор или възбрана върху предмета, до който то се отнася.

Чл. 18. Договорите за прехвърляне на собственост или за учредяване на други вещни права върху недвижими имоти трябва да бъдат извършени с нотариален акт.

Чл. 19. *(1)* Предварителният договор за сключване на определен окончателен договор, за който се изисква нотариална или нотариално заверена форма, трябва да се сключи в писмена форма.

(2) Предварителният договор трябва да съдържа уговорки относно съществените условия на окончателния договор.

(3) Всяка от страните по предварителния договор може да предяви иск за сключване на окончателния договор. В такъв случай договорът се счита сключен в момента, в който решението влезе в законна сила.

Чл. 20. При тълкуване на договорите трябва да се търси действителната обща воля на страните. Отделните уговорки трябва да се тълкуват във връзка едни с други и всяка една да се схваща в смисъла, който произтича от целия договор, с оглед целта на договора, обичаите в практиката и добросъвестността.

б) Действие на договорите

Чл. 20а. (Нов - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* Договорите имат сила на закон за тези, които са ги сключили.

(2) Договорите могат да бъдат изменени, прекратени, разваляни или отменени само по взаимно съгласие на страните или на основания, предвидени в закона.

Чл. 21. *(1)* Договорът поражда действия между страните, а спрямо трети лица - само в предвидените в закона случаи.

(2) Трети лица, които недобросъвестно попречат за изпълняването на договора, дължат обезщетение.

Чл. 22. *(1)* Може да се договаря и в полза на трето лице. Уговорката в полза на третото лице не може да бъде отменена, след като то е заявило на обещателя или на уговарящия, че иска да се ползува от нея. Уговарящият може да си запази правото да отмени тая уговорка или да замени третото лице.

(2) Обещателят може да противопостави на третото лице възраженията, които произтичат от договора, но не и възраженията от други отношения с уговарящия.

(3) Ако договорът, от който третото лице черпи правото си, бъде отменен по иск на кредиторите на уговарящия, третото лице е длъжно да върне само онова, което уговарящият е дал по договора.

Чл. 23. Този, който е обещал задължението или действието на едно трето лице, е длъжен да обезщети другата страна, ако третото лице откаже да се задължи или ако не извърши обещаното действие.

Чл. 24. *(1)* При договори за прехвърляне на собственост и за учредяване или прехвърляне на друго вещно право върху определена вещ прехвърлянето или учредяването настъпва по силата на самия договор, без да е нужно да се предаде вещта.

(2) При договори за прехвърляне на собственост върху вещи, определени по своя род, собствеността се прехвърля, щом вещите бъдат определени по съгласие на страните, а при липса на такова, когато бъдат предадени.

Чл. 25. *(1)* Действието на договора или прекратяването му може да бъде поставено в зависимост от едно бъдещо несигурно събитие. Смята се, че условието се е сбъднало, ако страната, която има интерес от несбъдването му, недобросъвестно е попречила да настъпи то.

(2) Сбъдването на условието има обратно действие.

в) Недействителност на договорите

Чл. 26. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Нищожни са договорите, които противоречат на закона или го заобикалят, както и договорите, които накърняват добрите нрави, включително и договорите върху неоткрити наследства.

(2) Нищожни са и договорите, които имат невъзможен предмет, договорите, при които липсва съгласие, предписана от закона форма, основание, както и привидните договори. Основанието се предполага до доказване на противното.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 30 от 1990 г.).

(4) (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Нищожността на отделни части не влече нищожност на договора, когато те са заместени по право от повелителни правила на закона или когато може да се предположи, че сделката би била сключена и без недействителните й части.

Чл. 27. Унищожаеми са договорите, сключени от недееспособни или сключени от техен представител без спазване изискванията, установени за тях, както и договорите, сключени при грешка, измама, заплашване или крайна нужда.

Чл. 28. *(1)* Грешка в предмета е основание за унищожение на договора, когато се отнася до съществени качества на същия. Грешка в лицето е основание за унищожение, когато договорът е сключен с оглед на личността.

(2) Грешка, която се отнася само до пресмятането, не е основание за унищожение, а подлежи на поправяне.

(3) Страната, която иска унищожението, е длъжна да обезщети другата страна за вредите, които й са причинени от сключването на унищожения договор, освен ако докаже, че няма вина за изпадането си в грешка или че другата страна е знаела за грешката.

Чл. 29. *(1)* Измамата е основание за унищожение на договора, когато едната страна е била подведена от другата да го сключи чрез умишлено въвеждане в заблуждение.

(2) Когато измамата изхожда от трето лице, измамената страна може да иска унищожението на договора само ако при сключването му другата страна е знаела или не е могла да не знае за нея.

Чл. 30. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Заплашването е основание за унищожение на договора, когато едната страна е била принудена от другата страна или от трето лице да сключи договора чрез възбуждане на основателен страх.

Чл. 31. *(1)* Унищожаем е договорът, сключен от дееспособно лице, ако то при сключването му не е могло да разбира или да ръководи действията си.

(2) Унищожението на такъв договор не може да се иска след смъртта на лицето, освен ако преди смъртта е било поискано поставянето му под запрещение или ако доказателството за недееспособността произлиза от същия договор.

Чл. 32. *(1)* Унищожение може да иска само страната, в чийто интерес законът допуска унищожаемостта.

(2) Правото да се иска унищожение се погасява с тригодишна давност. Давността почва да тече от деня, в който лицето е навършило пълнолетие, запрещението е било вдигнато, грешката или измамата са били открити или заплашването е престанало, а в останалите случаи - от деня на сключването на договора.

(3) Ответникът по иск за изпълнение на унищожаем договор може да поиска унищожението чрез възражение и след като давността е изтекла.

Чл. 33. *(1)* Унищожаем е договорът, сключен поради крайна нужда при явно неизгодни условия. Съдът може да унищожи такъв договор изцяло или само за в бъдеще. Унищожение не се допуска, ако другата страна предложи да отстрани ощетяването.

(2) Правото да се иска унищожение се погасява в едногодишен срок от сключването на договора.

(3) Унищожението поради крайна нужда не засяга правата, придобити от трети лица преди вписването на исковата молба.

Чл. 34. (Изм. изцяло - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Когато договорът бъде признат за нищожен или бъде унищожен, всяка от страните трябва да върне на другата страна всичко, което е получила от нея.

Чл. 35. *(1)* Унищожаемият договор може да бъде потвърден от страната, която има право да иска унищожението му, чрез писмен акт, в който трябва да се посочи и основанието за унищожаемостта.

(2) Договорът се потвърждава и когато страната, която има право да иска унищожението му, го изпълни доброволно изцяло или частично, като знае основанието за унищожаемостта му.

(3) Договор, унищожаем поради крайна нужда, не може да се потвърждава.

г) Представителство

Чл. 36. *(1)* Едно лице може да представлява друго по разпоредба на закона или по волята на представлявания.

(2) Последиците от правните действия, които представителят извършва, възникват направо за представлявания.

Чл. 37. (Изм. - ДВ, бр. 59 от 2007 г. в сила от 01.03.2008 г.) Упълномощаването за сключване на договори, за които законът изисква особена форма, трябва да бъде дадено в същата форма; но ако договорът трябва да бъде сключен в нотариална форма, упълномощаването може да бъде направено и писмено с нотариално удостоверяване на подписа и съдържанието, извършени едновременно.

Чл. 38. *(1)* Представителят не може да договаря от името на представлявания нито лично със себе си, нито с друго лице, което той също представлява, освен ако представляваният е дал съгласието си за това.

(2) Упълномощителят има право винаги да оттегли пълномощието, а пълномощникът - да се откаже от него. Отказването от това право от страна на упълномощителя или пълномощника е недействително.

Чл. 39. *(1)* Обемът на представителната власт на пълномощника спрямо третите лица се определя според това, което упълномощителят е изявил.

(2) Когато за известно действие са били овластени неколцина, всеки от тях може да извърши сам действието, ако от овластяването не следва друго.

Чл. 40. Ако представителят и лицето, с което той договаря, се споразумеят във вреда на представлявания, договорът не произвежда действие за представлявания.

Чл. 41. *(1)* Пълномощието се прекратява с оттеглянето му или с отказването от него, със смъртта на упълномощителя или на пълномощника, или с поставянето им под запрещение, а когато упълномощител или пълномощник са юридически лица - с прекратяването им.

(2) Прекратяването на пълномощието не може да се противопостави на трети лица, които добросъвестно са договаряли с пълномощника, освен ако прекратяването е подлежало на вписване и то е било извършено.

Чл. 42. *(1)* Лицето, което е действувало като представител, без да има представителна власт, дължи обезщетение на другата страна, ако тя е била добросъвестна.

(2) Лицето, от името на което е сключен договор без представителна власт, може да го потвърди. За потвърждаването се изисква същата форма, която е предвидена за упълномощаването за сключване на договора.

Чл. 43. *(1)* Пълномощникът може да преупълномощи друго лице, ако е овластен за това или ако преупълномощаването е станало необходимо за запазване интересите на упълномощителя.

(2) Преупълномощаването може да бъде оттеглено както от упълномощителя, така и от преупълномощителя.

(3) Пълномощникът е длъжен незабавно да извести упълномощителя за преупълномощаването и да му даде необходимите сведения за преупълномощения. Ако пълномощникът не изпълни това задължение, той отговаря за действията на това лице като за свои действия.

3. Едностранни волеизявления

Чл. 44. Правилата относно договорите намират съответно приложение към едностранните волеизявления в случаите, в които законът допуска те да пораждат, изменят или прекратяват права и задължения.

4. Непозволено увреждане

Чл. 45. *(1)* Всеки е длъжен да поправи вредите, които виновно е причинил другиму.

(2) Във всички случаи на непозволено увреждане вината се предполага до доказване на противното.

Чл. 46. (Попр. - Изв., бр. 2 от 1950 г.) *(1)* При неизбежна отбрана няма отговорност за вреди.

(2) (Попр. - Изв., бр. 2 от 1950 г.) При крайна необходимост се дължи поправяне на причинените вреди.

Чл. 47. *(1)* Неспособният да разбира или да ръководи постъпките си не отговаря за вредите, които е причинил в това състояние, освен ако неспособността е причинена виновно от самия него.

(2) За вредите, причинени от неспособен, отговаря лицето, което е задължено да упражнява надзор над него, освен ако то не е било в състояние да предотврати настъпването им.

Чл. 48. *(1)* Родителите и осиновителите, които упражняват родителски права, отговарят за вредите, причинени от децата им, които не са навършили пълнолетие и живеят при тях.

(2) Настойникът отговаря за вредите, причинени от малолетния, който се намира под негово настойничество и живее при него.

(3) Тия лица не отговарят, ако не са били в състояние да предотвратят настъпването на вредите.

Чл. 49. Този, който е възложил на друго лице някаква работа, отговаря за вредите, причинени от него при или по повод изпълнението на тази работа.

Чл. 50. За вредите, произлезли от каквито и да са вещи, отговарят солидарно собственикът и лицето, под чийто надзор те се намират. Ако вредите са причинени от животно, тези лица отговарят и когато животното е избягало или се е изгубило.

Чл. 51. *(1)* Обезщетение се дължи за всички вреди, които са пряка и непосредствена последица от увреждането. То може да бъде платимо еднократно или периодически.

(2) Ако увреденият е допринесъл за настъпването на вредите, обезщетението може да се намали.

(3) Когато е присъдено обезщетение за изгубена работоспособност, то може да бъде намалено или увеличено, ако се промени работоспособността на увредения във връзка с причинените вреди.

Чл. 52. Обезщетение за неимуществени вреди се определя от съда по справедливост.

Чл. 53. Ако увреждането е причинено от неколцина, те отговарят солидарно.

Чл. 54. Лицето, което отговаря за вреди, причинени виновно от другиго, има иск против него за това, което е платил.

5. Неоснователно обогатяване

Чл. 55. *(1)* Който е получил нещо без основание или с оглед на неосъществено или отпаднало основание, е длъжен да го върне.

(2) Не може да иска връщане онзи, който съзнателно е изпълнил един свой нравствен дълг.

Чл. 56. Който поради грешка е изпълнил чуждо задължение, може да иска връщане от кредитора, освен ако последният се е лишил добросъвестно от документа или от обезпечението на задължението. В последния случай този, който е изпълнил задължението, встъпва в правата на кредитора.

Чл. 57. *(1)* Ако се дължи връщане на определена вещ, получателят дължи плодовете от момента на поканването.

(2) Ако подлежащата на връщане вещ погине след поканата или ако получателят я е отчуждил или изразходвал, след като е узнал, че я държи без основание, той дължи действителната ѝ стойност или получената цена за нея, когато последната е по-висока. Но ако вещта е погинала или ако получателят я е отчуждил или изразходвал преди поканата, той дължи само онова, от което се е възползувал, с изключение на плодовете.

Чл. 58. Когато се дължи връщане от недееспособен, от него може да се иска само това, което е отишло в негова полза.

Чл. 59. *(1)* Вън от горните случаи, всеки, който се е обогатил без основание за сметка на другиго, дължи да му върне онова, с което се е обогатил, до размера на обедняването.

(2) Това право възниква, когато няма друг иск, с който обеднелият може да се защити.

6. Водене чужда работа без пълномощие

Чл. 60. *(1)* Който предприеме управлението на работа, за която знае, че е чужда, без да е натоварен, длъжен е да се грижи за нея, докато заинтересуваният може да я поеме.

(2) Той е длъжен да се грижи за работата, както ако би бил упълномощен.

(3) Неговата отговорност може да бъде намалена с оглед на особените обстоятелства, при които той е поел грижата за чужда работа.

Чл. 61. *(1)* Ако работата е била предприета уместно и е била добре управлявана в чужд интерес, заинтересуваният е длъжен да изпълни задълженията, сключени от негово име, да обезщети управителя на работата за личните задължения, които той е поел, и да му върне необходимите и полезни разноски заедно с лихвите от деня на изразходването им.

(2) Ако работата е била предприета и в собствен интерес, заинтересуваният отговаря само до размера на обогатяването му.

(3) Ако някой е предприел чужда работа въпреки волята на заинтересувания, последният отговаря по правилата за неоснователното обогатяване.

Чл. 62. Ако заинтересуваният е одобрил управлението на работата, важат правилата за пълномощието.

III. Действия на задълженията

1. Изпълнение

Чл. 63. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Всяка от страните по договора трябва да изпълнява задълженията си по него точно и добросъвестно, съобразно изискванията на закона и да не пречи на другата страна да изпълнява и тя своите задължения по същия начин.

(2) Задължението трябва да бъде изпълнено с грижата на добър стопанин освен в случаите, в които законът изисква друга грижа.

Чл. 64. Когато се дължи вещ, определена само по своя род, длъжникът трябва да даде вещ поне от средно качество.

Чл. 65. *(1)* Кредиторът не може да бъде принуден да приеме в изпълнение нещо, различно от дължимото.

(2) Ако кредиторът се съгласи да получи в собственост нещо друго вместо дължимото, то при съдебно отстранение или при скрити недостатъци на полученото се прилагат съответно правилата за продажбата.

(3) Когато на кредитора е прехвърлено едно вземане вместо дължимото, задължението се погасява, след като бъде събрано вземането, ако не е уговорено друго.

Чл. 66. Кредиторът не може да бъде принуден да приеме изпълнение на части, макар задължението да е делимо.

Чл. 67. (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 68. Ако местоизпълнението не е определено от закона, от договора или от естеството на задължението, изпълнението трябва да се извърши:

а) при паричните задължения - в местожителството на кредитора по време на изпълнение на задължението;

б) при задължение да се даде определена вещ - в местонахождението на вещта по време на пораждане на задължението ѝ;

в) във всички други случаи - в местожителството на длъжника по време на пораждане на задължението.

Чл. 69. *(1)* Ако задължението е без срок, кредиторът може да иска изпълнението му веднага.

(2) Ако изпълнението е предоставено на волята или на възможностите на длъжника, кредиторът може да поиска от районния съд да даде на длъжника достатъчен срок.

Чл. 70. *(1)* Срокът се смята уговорен в полза на длъжника, ако не следва друго от волята на страните или от естеството на задължението.

(2) Длъжникът може да изпълни задължението си предсрочно, освен ако срокът е уговорен и в полза на кредитора.

(3) При лихвоносно парично задължение длъжникът може да плати преди срока и да приспадне лихвите за времето до края на срока.

Чл. 71. Изпълнението на срочното задължение може да бъде искано от кредитора и преди срока, когато длъжникът е станал неплатежоспособен, или със своите действия е намалил дадените на кредитора обезпечения, или не му е дал обещаните обезпечения.

Чл. 72. *(1)* Срокът, който се брои по месеци, изтича в съответното число на последния месец; ако този месец няма съответно число, срокът изтича в последния му ден. Срокът, който се брои по седмици, изтича в съответния ден на последната седмица. Когато срокът се брои по дни, не се брои денят на събитието или на момента, от който започва да тече срокът. Срокът изтича в края на последния ден.

(2) Когато последният ден от срока е неприсъствен, срокът свършва в първия следващ присъствен ден.

(3) Когато срокът изтича определено число дни преди известен ден, този ден, както и денят на изтичането на срока не се броят.

(4) Писмените изявления и съобщения, от каквото и да било естество, се считат за извършени в срока, ако са предадени на пощата, по телеграфа или с радиограма до изтичането на двадесет и четвъртия час от последния ден на срока.

(5) Под начало на месеца се разбира първото число, под среда на месеца - петнадесетото число и под край на месеца - последният ден на месеца.

Чл. 73. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* Задължението може да бъде изпълнено от трето лице дори против волята на кредитора, освен ако той има интерес то да бъде изпълнено лично от длъжника.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 74. Този, който е изпълнил едно чуждо задължение, като е имал правен интерес да стори това, встъпва в правата на кредитора.

Чл. 75. (Доп. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.) *(1)* Изпълнението на задължението трябва да бъде направено на кредитора или на овластено от него, от съда или от закона лице. В противен случай то е действително само ако кредиторът го е потвърдил или се е възползувал от него.

(2) Длъжникът се освобождава, ако добросъвестно е изпълнил задължението си към лице, което въз основа на недвусмислени обстоятелства, се явява овластено да получи изпълнението. Истинският кредитор има право на иск срещу лицето, което е получило изпълнението. Изпълнението към недееспособен кредитор освобождава длъжника, ако то е отишло в полза на кредитора.

(3) (Нова - ДВ, бр. 83 от 1996 г.) Когато плащането става чрез задължаване и заверяване на банкова сметка, задължението се счита за погасено със заверяване сметката на кредитора.

Чл. 76. *(1)* Този, който има към едно и също лице няколко еднородни задължения, ако изпълнението не е достатъчно да погаси всичките, може да заяви кое от тях погасява. Ако не е заявил това, погасява се най-обременителното за него задължение.

При няколко еднакво обременителни задължения, погасява се най-старото, а ако всички са възникнали едновременно, те се погасяват съразмерно.

(2) Когато изпълнението не е достатъчно да покрие лихвите, разноските и главницата, погасяват се най-напред разноските, след това лихвите и най-после главницата.

Чл. 77. *(1)* При изпълнението длъжникът може да поиска от кредитора разписка.

(2) Ако за вземането е бил издаден особен документ от длъжника, той може да поиска връщането му.

(3) Ако документът се отнася и до други права на кредитора или ако длъжникът е изпълнил задължението си само отчасти, кредиторът е длъжен да отбележи върху документа полученото изпълнение и да даде разписка на длъжника.

(4) Ако документът е изгубен, в издадената разписка кредиторът е длъжен да отбележи и това обстоятелство.

Чл. 78. Разноските по изпълнението са в тежест на длъжника, а при промяна на местоизпълнението увеличените от промяната разноски са в тежест на този, който ги е причинил.

2. Неизпълнение

Чл. 79. *(1)* Ако длъжникът не изпълни точно задължението си, кредиторът има право да иска изпълнението заедно с обезщетение за забавата или да иска обезщетение за неизпълнение.

(2) Когато се иска обезщетение вместо изпълнение, длъжникът може да предложи първоначално дължимото заедно с обезщетение за забавата, ако кредиторът има още интерес от изпълнението.

Чл. 80. *(1)* Когато задължението е за действие, което може да бъде извършено от друго лице, кредиторът има право да иска да му се разреши да извърши това действие за сметка на длъжника.

(2) Когато задължението е да не се върши нещо, кредиторът може да иска да му се разреши да премахне за сметка на длъжника това, което е било направено в нарушение на задължението.

Чл. 81. *(1)* Длъжникът не отговаря, ако невъзможността за изпълнението се дължи на причина, която не може да му се вмени във вина.

(2) Обстоятелството, че длъжникът не разполага с парични средства за изпълнение на задължението, не го освобождава от отговорност.

Чл. 82. Обезщетението обхваща претърпяната загуба и пропуснатата полза, доколкото те са пряка и непосредствена последица от неизпълнението и са могли да бъдат предвидени при пораждане на задължението. Но ако длъжникът е бил недобросъвестен, той отговаря за всички преки и непосредствени вреди.

Чл. 83. *(1)* Ако неизпълнението се дължи и на обстоятелства, за които кредиторът е отговорен, съдът може да намали обезщетението или да освободи длъжника от отговорност.

(2) Длъжникът не дължи обезщетение за вредите, които кредиторът би могъл да избегне, като положи грижи на добър стопанин.

Чл. 84. *(1)* Когато денят за изпълнение на задължението е определен, длъжникът изпада в забава след изтичането му. Но ако този ден е изтекъл след смъртта на длъжника, неговите наследници изпадат в забава след изтичане на 7 дни от поканата.

(2) Когато няма определен ден за изпълнение, длъжникът изпада в забава, след като бъде поканен от кредитора.

(3) При задължение от непозволено увреждане длъжникът се смята в забава и без покана.

Чл. 85. Когато длъжникът е в забава, той дължи обезщетение дори ако изпълнението стане невъзможно поради причина, за която преди това не би отговарял,

освен ако докаже, че кредиторът би претърпял вредите и при своевременно изпълнение.

Чл. 86. *(1)* При неизпълнение на парично задължение длъжникът дължи обезщетение в размер на законната лихва от деня на забавата. За действително претърпени вреди в по-висок размер кредиторът може да иска обезщетение съобразно общите правила.

(2) Размерът на законната лихва се определя от Министерския съвет.

Чл. 87. *(1)* Когато длъжникът по един двустранен договор не изпълни задължението си поради причина, за която той отговаря, кредиторът може да развали договора, като даде на длъжника подходящ срок за изпълнение с предупреждение, че след изтичането на срока ще смята договора за развален. Предупреждението трябва да се направи писмено, когато договорът е сключен в писмена форма.

(2) Кредиторът може да заяви на длъжника, че разваля договора и без да даде срок, ако изпълнението е станало невъзможно изцяло или отчасти, ако поради забава на длъжника то е станало безполезно, или ако задължението е трябвало да се изпълни непременно в уговореното време.

(3) Развалянето на договорите, с които се прехвърлят, учредяват, признават или прекратяват вещни права върху недвижими имоти, става по съдебен ред. Ако ответникът предложи изпълнение в течение на процеса, съдът може да даде според обстоятелствата срок за това.

(4) Разваляне на договора не се допуща, когато неизпълнената част от задължението е незначителна с оглед на интереса на кредитора.

(5) Правото да се разваля договорът се погасява с петгодишна давност.

Чл. 88. *(1)* Развалянето има обратно действие освен при договорите за продължително или периодично изпълнение. Кредиторът има право на обезщетение за вредите от неизпълнението на договора.

(2) Развалянето на договори, които подлежат на вписване, не засяга правата, придобити от трети лица преди вписване на исковата молба.

Чл. 89. При двустранните договори, ако задължението на едната страна се погаси поради невъзможност за изпълнение, договорът се разваля по право. Когато невъзможността е само частична, другата страна може да иска съответно намаляване на своето задължение или разваляне на договора по съдебен ред, ако няма достатъчен интерес от частичното изпълнение.

Чл. 90. *(1)* Длъжникът, който има срещу кредитора си изискуемо вземане от същото правно отношение, от което произтича и неговото задължение, може да откаже да изпълни задължението си, докато кредиторът не изпълни своето. В такъв случай ответникът се осъжда да изпълни едновременно с ищеца.

(2) Когато от обстоятелствата е ясно, че има опасност едната от страните да не изпълни задължението си, другата страна може да откаже да изпълни своето задължение, освен ако й се даде надлежно обезпечение.

Чл. 91. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* Който има изискуемо вземане във връзка със запазване, поддържане, поправяне или подобрение на чужда движима вещ или за вреди, причинени от нея, има право да я задържи, докато бъде удовлетворен, освен ако е недобросъвестен.

(2) Когато предмет на задържането са стоки, кредиторът може да задържи такова количество от тях, колкото е потребно за удовлетворяване неговото вземане.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

(4) Задържане не се допуска, ако се представи надлежно обезпечение.

(5) Кредиторът, който упражнява задържането, има право на предпочтително удовлетворение от стойността на задържаната вещ.

(6) (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 92. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.; доп., бр. 83 от 1996 г.) *(1)* Неустойката обезпечава изпълнението на задължението и служи като обезщетение за вредите от неизпълнението, без да е нужно те да се доказват. Кредиторът може да иска обезщетение и за по-големи вреди.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.; Нова - ДВ, бр. 83 от 1996 г.) Ако неустойката е прекомерно голяма в сравнение с претърпените вреди или ако задължението е изпълнено неправилно или отчасти, съдът може да намали нейния размер.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

(4) (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 93. (Попр. - Изв., бр. 2 от 1950 г.) *(1)* Задатъкът служи за доказателство, че е сключен договорът и обезпечава неговото изпълнение.

(2) Ако страната, която е дала задатъка, не изпълни задължението си, другата страна може да се откаже от договора и да задържи задатъка. Ако задължението не е изпълнено от страната, която е получила задатъка, другата страна при отказ от договора може да иска задатъка в двоен размер.

(3) (Попр. - Изв., бр. 2 от 1950 г.) Ако изправната страна предпочита да иска изпълнение на договора, обезщетението за вредите се определя по общите правила.

Чл. 94. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* Недействителни са уговорките, с които предварително се изключва или ограничава отговорността на длъжника за умисъл или за груба небрежност.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

3. Забава на кредитора

Чл. 95. Кредиторът е в забава, когато неоправдано не приеме предложеното му от длъжника изпълнение или не даде необходимото съдействие, без което длъжникът не би могъл да изпълни задължението си.

Чл. 96. *(1)* Когато кредиторът е в забава, рискът преминава върху него; ако и длъжникът е бил в забава, той се освобождава от нейните последици.

(2) В тежест на кредитора са необходимите разноски, направени поради неговата забава.

Чл. 97. *(1)* Ако задължението е да се предаде нещо и кредиторът е в забава, длъжникът може да се освободи, като предаде дължимото за пазене в подходящо място, определено от районния съд по местоизпълнението. Пари, ценни книжа и ценности могат да се оставят за пазене в банка по местоизпълнението и без разрешение от съда.

(2) Когато дължимото подлежи на бърза развала или предаването му за пазене е съпроводено със значителни разноски или неудобства, а също и когато то по естеството си не може да се вложи, длъжникът, след като предизвести кредитора, може да поиска от районния съд да му разреши да продаде дължимото и получената сума да внесе в банка на името на кредитора.

(3) Предаването за пазене не произвежда действие, ако длъжникът изтегли вложеното, преди да е прието от кредитора.

Чл. 98. Ако задължението няма за предмет да се предаде нещо и кредиторът откаже да приеме изпълнението или да даде необходимото съдействие, длъжникът може да се откаже от договора и да иска обезщетение за необходимите разноски, направени поради забавата на кредитора.

IV. Прехвърляне на вземания и задължения

Чл. 99. *(1)* Кредиторът може да прехвърли своето вземане, освен ако законът, договорът или естеството на вземането не допускат това.

(2) Прехвърленото вземане преминава върху новия кредитор с привилегиите, обезпеченията и другите му принадлежности, включително с изтеклите лихви, ако не е уговорено противното.

(3) Предишният кредитор е длъжен да съобщи на длъжника прехвърлянето и да предаде на новия кредитор намиращите се у него документи, които установяват вземането, както и да му потвърди писмено станалото прехвърляне.

(4) Прехвърлянето има действие спрямо третите лица и спрямо длъжника от деня, когато то бъде съобщено на последния от предишния кредитор.

Чл. 100. *(1)* Ако прехвърлянето е възмездно, кредиторът отговаря за съществуването на вземането по време на прехвърлянето.

(2) Той не отговаря за платежоспособността на длъжника, освен ако се е задължил за това, и то само до размера на онова, което е получил срещу прехвърленото вземане.

Чл. 101. Трето лице може да встъпи като съдлъжник в определено задължение по съглашение с кредитора или с длъжника. Ако кредиторът е одобрил съглашението за встъпване, то не може да бъде отменено или изменено без негово съгласие. Първоначалният длъжник и встъпилото лице отговарят към кредитора като солидарни длъжници.

Чл. 102. *(1)* Трето лице може да замести длъжника само с изрично съгласие на кредитора. Заместеният длъжник се освобождава от отговорност към кредитора.

(2) Обезпеченията, дадени от трети лица, се погасяват, ако те не се съгласят тези обезпечения да служат за новия длъжник. Залогът и ипотеката, дадени от първоначалния длъжник, остават в сила.

(3) Новият длъжник може да противопостави на кредитора възраженията, които е имал старият длъжник, произтичащи от прехвърленото правоотношение.

V. Погасяване на задълженията

1. Прихващане, подновяване и опрощаване

Чл. 103. *(1)* Когато две лица си дължат взаимно пари или еднородни и заместими вещи, всяко едно от тях, ако вземането му е изискуемо и ликвидно, може да го прихване срещу задължението си.

(2) Прихващането се допуска и след като вземането е погасено по давност, ако е могло да бъде извършено преди изтичането на давността.

(3) Ако длъжникът се е съгласил с прехвърлянето на вземането, той не може да прихване задължението си срещу свое вземане към предишния кредитор.

Чл. 104. *(1)* Прихващането се извършва чрез изявление на едната страна, отправено до другата. То не може да бъде направено под срок или под условие освен под условието, че предявеното в съд вземане ще бъде уважено.

(2) Двете насрещни вземания се смятат погасени до размера на по-малкото от тях от деня, в който прихващането е могло да се извърши.

Чл. 105. Не могат да се прихващат без съгласието на кредитора вземания, върху които не се допуска принудително изпълнение, вземания, породени от умишлени непозволени деяния, и вземания за данъци.

Чл. 106. (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 107. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* Задължението се подновява, когато се замени с друго по съглашение с кредитора. В такъв случай обезпеченията на старото задължение се запазват за новото, ако лицата, които са ги дали, се съгласят за това.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 108. Задължението се опрощава, ако кредиторът се откаже от вземането си чрез договор с длъжника.

Чл. 109. Задължението се смята погасено, ако частният документ за него се намира у длъжника, освен ако се докаже, че не му е върнат доброволно.

2. Погасителна давност

Чл. 110. С изтичане на петгодишна давност се погасяват всички вземания, за които законът не предвижда друг срок.

Чл. 111. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) С изтичане на тригодишна давност се погасяват:

а) вземанията за възнаграждение за труд, за които не е предвидена друга давност;

б) (изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) вземанията за обезщетения и неустойки от неизпълнен договор;

в) вземанията за наем, за лихви и за други периодични плащания;

г) (отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 112. (Изм. - ДВ, бр. 16 от 1977 г., отм., бр. 12 от 1993 г., нов, бр. 102 от 2020 г., в сила от 03.06.2021 г.) *(1)* С изтичането на десетгодишна давност се погасяват парични вземания срещу физически лица, независимо от прекъсването ѝ, освен когато задължението е отсрочено или разсрочено.

(2) Давността по ал. 1 не се прилага за вземания:

1. от търговската дейност на еднолични търговци или на физически лица - съдружници в дружество по чл. 357;

2. за непозволено увреждане;

3. за неоснователно обогатяване;

4. за издръжка;

5. за трудово възнаграждение;

6. за обезщетения по Кодекса на труда;

7. по повод приватизационна сделка;

8. по повод имущество, реституирано по реда на нормативен акт.

(3) За давността по ал. 1 се прилагат чл. 115 и 118.

Чл. 113. Недействително е съглашението, с което се скъсяват или удължават установените давностни срокове, както и отказът от давност, преди тя да е изтекла.

Чл. 114. (Доп. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* Давността почва да тече от деня, в който вземането е станало изискуемо.

(2) Ако е уговорено, че вземането става изискуемо след покана, давността започва да тече от деня, в който задължението е възникнало.

(3) За вземания от непозволено увреждане давността почва да тече от откриването на дееца.

(4) (Нова - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) При искове за неустойка за забава давностният срок започва да тече от последния ден, за който се начислява неустойката.

Чл. 115. *(1)* Давност не тече:

а) между деца и родители, докато последните упражняват родителски права;

б) между намиращи се под настойничество или попечителство и техните настойници или попечители, докато трае настойничеството или попечителството;

в) между съпрузи;

г) за вземанията на лица, чието имущество по закон или по разпореждане на съда е под управление, срещу управителя, докато трае управлението;

д) за вземанията за обезщетение на юридически лица срещу техните управители, докато последните са на служба;

е) за вземанията на ненавършили пълнолетие и на поставени под запрещение лица за времето, през което нямат назначен законен представител или попечител, и 6 месеца след назначаването на такъв или след прекратяването на недееспособността;

ж) докато трае съдебният процес относно вземането.

(2) Ако давностният срок изтича по време, когато кредиторът или длъжникът са военно мобилизирани, искът може да бъде предявен до изтичане на 6 месеца от демобилизирането им.

Чл. 116. Давността се прекъсва:

а) с признаване на вземането от длъжника;

б) с предявяване на иск или възражение или на искане за почване на помирително производство; ако искът или възражението или искането за почване на помирително производство не бъдат уважени, давността не се смята прекъсната;

в) с предприемане на действия за принудително изпълнение.

Чл. 116а. (Нов - ДВ, бр. 42 от 2018 г.) Когато вземането е предявено частично, давността се спира или прекъсва само за предявената част.

Чл. 117. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* От прекъсването на давността почва да тече нова давност.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Ако вземането е установено със съдебно решение, срокът на новата давност е всякога пет години.

Чл. 118. Ако длъжникът изпълни задължението си след изтичането на давността, той няма право да иска обратно платеното, макар и в момента на плащането да не е знаел, че давността е изтекла.

Чл. 119. С погасяването на главното вземане се погасяват и произтичащите от него допълнителни вземания, макар давността за тях да не е изтекла.

Чл. 120. (Изм. - ДВ, бр. 16 от 1977 г.; изм. изцяло, бр. 30 от 1990 г.) Давността не се прилага служебно.

VI. Особени видове задължения

1. Солидарни задължения

Чл. 121. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* Освен в определените от закона случаи солидарност между двама или повече длъжници възниква само когато е уговорена.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 122. *(1)* Кредиторът може да иска изпълнение на цялото задължение от когото и да е от длъжниците.

(2) Предявяването на иск срещу един солидарен длъжник не засяга правата на кредитора спрямо останалите съдлъжници.

(3) Солидарният длъжник не може да противопостави на кредитора личните възражения на своите съдлъжници.

Чл. 123. *(1)* Изпълнението от страна на един солидарен длъжник освобождава всички съдлъжници. Получаването на нещо вместо изпълнение от страна на един солидарен длъжник, прихващането с един солидарен длъжник, както и изпадането на кредитора в забава по отношение на един солидарен длъжник също имат действие срещу всички солидарни длъжници.

(2) Солидарният длъжник не може да прихваща задължението си с вземания на своите съдлъжници към кредитора.

Чл. 124. *(1)* Подновяването на задължението на един солидарен длъжник освобождава останалите съдлъжници, освен ако кредиторът е запазил своите права срещу тях.

(2) Опрощаването в полза на един солидарен длъжник освобождава и останалите съдлъжници, освен ако кредиторът е запазил своите права срещу тях. В последния случай задължението на останалите се намалява с частта на длъжника, комуто задължението е опростено.

(3) Сливането в едно и също лице на качествата на кредитор и солидарен длъжник погасява задължението на останалите за частта на този съдлъжник.

Чл. 125. *(1)* Прекъсването и спирането на давността срещу един солидарен длъжник не произвежда действие спрямо останалите съдлъжници, но ако тоя, спрямо когото давността не е изтекла, е изпълнил задължението, той има иск срещу освободените вследствие на давността.

(2) Отказването на един солидарен длъжник от давността не произвежда действие спрямо останалите съдлъжници; този, който се е отказал, няма иск срещу освободените вследствие на давността.

Чл. 126. *(1)* Ако изпълнението стане невъзможно и само някой от длъжниците е отговорен за това, кредиторът може да иска от него пълно обезщетение за вредите. Останалите длъжници отговарят солидарно само за стойността на първоначално дължимото.

(2) Забавата на един солидарен длъжник не произвежда действие спрямо останалите съдлъжници.

Чл. 127. *(1)* Доколкото не следва друго от отношенията между солидарните длъжници, това, което е платено на кредитора, трябва да се понесе от тях по равно.

(2) Всеки солидарен длъжник, който е изпълнил повече от своята част, има иск срещу останалите съдлъжници за разликата. Ако някой от последните се окаже неплатежоспособен, загубата се разпределя съразмерно между другите съдлъжници, включително и този, който е изпълнил.

(3) В случай, че изпълнилият солидарен длъжник не е противопоставил на кредитора някое общо възражение или не е уведомил своите съдлъжници за изпълнението, той отговаря спрямо тях за причинените вреди.

2. Неделими задължения

Чл. 128. *(1)* Задължението е неделимо, когато това, което се дължи, е неделимо по своята природа или поради намерението на договорящите.

(2) И в двата случая задължението остава неделимо и по отношение наследниците на длъжника.

Чл. 129. *(1)* Предметът на неделимото задължение трябва да се предаде на всички кредитори общо. Но всеки от кредиторите може да иска дължимото да се предаде за пазене съгласно чл. 97.

(2) За всичко останало спрямо неделимите задължения се прилагат съответно правилата относно солидарните задължения.

3. Задължения с право на избор

Чл. 130. *(1)* Ако при едно задължение с право на избор не е определено кому е предоставен изборът, той принадлежи на длъжника.

(2) Изборът става неотменяем, когато бъде съобщен на другата страна, а ако е предоставен на трето лице - когато бъде съобщен на двете страни. В случай, че на страната, на която изборът трябва да бъде съобщен, участвуват няколко лица, той става неотменяем, когато се съобщи на едно от тях.

Чл. 131. *(1)* Ако правото на избор принадлежи на длъжника и той не го упражни до определения за това срок или ако няма такъв срок - до времето, когато задължението трябва да се изпълни, правото на избор преминава върху кредитора.

(2) Ако правото на избор принадлежи на кредитора и той не го упражни до определения за това срок или ако няма такъв срок - до срока, който длъжникът му определи, правото на избор преминава върху длъжника.

(3) Ако изборът е предоставен на трето лице и то не го направи в определения му срок, изборът се прави от съда.

Чл. 132. *(1)* Ако изпълнението с един от предметите на задължението стане невъзможно поради причина, за която не отговаря страната, която няма правото на избор, задължението остава в сила само за останалите предмети.

(2) Ако за невъзможността е отговорна страната, която няма правото на избор, другата страна може да избира: кредиторът може да избере или изпълнение с някой от възможните предмети на задължението, или обезщетение вместо невъзможния, а длъжникът може да избере или някой от възможните предмети на задължението и да иска обезщетение за невъзможния, или да се освободи от задължението, като се откаже от обезщетението.

VII. Обезпечение на вземанията

1. Общи правила

Чл. 133. Цялото имущество на длъжника служи за общо обезпечение на неговите кредитори, които имат еднакво право да се удовлетворят от него, ако няма законни основания за предпочитане.

Чл. 134. *(1)* Кредиторът може да упражни имуществените права на длъжника, когато неговото бездействие заплашва удовлетворението на кредитора, освен ако се касае за такива права, упражнението на които зависи от чисто личната преценка на длъжника.

(2) Когато кредиторът предяви иск по предходната алинея, призовава се като страна и длъжникът.

(3) Ако упражнението на правото не се състои в предявяване на иск, кредиторът, за да извърши действието, трябва да бъде овластен от съда по реда за обезпечаване на исковете.

Чл. 135. (Попр. - Изв., бр. 2 от 1950 г.) *(1)* Кредиторът може да иска да бъдат обявени за недействителни спрямо него действията, с които длъжникът го уврежда, ако длъжникът при извършването им е знаел за увреждането. Когато действието е възмездно, лицето, с което длъжникът е договарял, трябва също да е знаело за увреждането. Недействителността не засяга правата, които трети добросъвестни лица са придобили възмездно преди вписване на исковата молба за обявяване на недействителността.

(2) Знанието се предполага до доказване на противното, ако третото лице е съпруг, низходящ, възходящ, брат или сестра на длъжника.

(3) Когато действието е извършено преди възникване на вземането, то е недействително само ако е било предназначено от длъжника и лицето, с което той е договарял, да увреди кредитора.

(4) (Попр. - Изв., бр. 2 от 1950 г.) Кредиторите, в чиято полза е обявена недействителността, се удовлетворяват от сумата, получена от публичната продан преди третото лице, тогава , когато то участвува в разпределението с вземане, произтичащо от обявяване на недействителността.

2. Привилегии

Чл. 136. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.; изм., бр. 103 от 1999 г., в сила от 01.01.2000 г.; доп., бр. 36 от 2006 г., в сила от 01.07.2006 г.; изм., бр. 96 от 2017 г., в сила от 03.01.2018 г.) *(1)* Ползуват се с право на предпочтително удовлетворение в реда, по който са изброени, следните вземания:

1. вземанията за разноски по обезпечаването и принудителното изпълнение, както и за исковете по чл. чл. 134 и 135 - от стойността на имота, за който са направени, спрямо кредиторите, които се ползуват от тези разноски;

2. (изм. - ДВ, бр. 103 от 1999 г., в сила от 01.01.2000 г.; доп., бр. 36 от 2006 г., в сила от 01.07.2006 г.; изм., бр. 96 от 2017 г., в сила от 03.01.2018 г.) вземанията на държавата за данъци върху определен имот или за моторно превозно средство - от стойността на този имот или на моторното превозно средство, както и вземания, произтичащи от концесионни възнаграждения, лихви и неустойки по концесионни договори;

3. вземанията, обезпечени със залог или ипотека - от стойността на заложените или ипотекирани имоти;

4. вземанията, заради които се упражнява право на задържане - от стойността на задържаните имоти; ако това вземане произтича от разноски за запазване или подобрение на задържания имот, то се удовлетворява преди вземанията по т. 3;

5. вземанията на работници и служащи, произтичащи от трудови отношения и вземанията за издръжка;

6. вземанията на държавата, освен тия за глоби;

7. (отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.);

8. (отм. - ДВ, бр.12 от 1993 г.);

(2) (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Вземанията по т. 5 и 6 се удовлетворяват предпочтително от цялото имущество на длъжника.

(3) Вземания с еднакъв ред се удовлетворяват съразмерно.

(4) Освен присъдените лихви, правото на предпочтително удовлетворение обхваща лихвите, изтекли след започване на принудителното изпълнение, както и лихвите за годината, която го предхожда.

Чл. 137. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Когато законът не определя реда за удовлетворяване на едно вземане, на което дава право на предпочтително удовлетворение, това вземане се изплаща след вземанията по т. 6 на предходния член.

(2) Когато особени закони постановяват, че някои вземания трябва да се изплатят преди всички други, те се изплащат след вземането по т. 1 на чл. 136, а когато конкурират помежду си, те се изплащат съразмерно.

3. Поръчителство

Чл. 138. *(1)* С договора за поръчителство поръчителят се задължава спрямо кредитора на друго лице да отговаря за изпълнение на неговото задължение. Този договор трябва да бъде извършен в писмена форма.

(2) Поръчителство може да съществува само за действително задължение. То може да се поеме и за бъдещо, и за условно задължение.

Чл. 139 (Попр. - ДВ, бр. изв. 2 от 1950 г.) Поръчителство може да се поеме и за част от задълженията на длъжника или при по-леки условия. Ако поръчителят се е задължил за повече от това, което длъжникът дължи, или при по-тежки условия, задължението му се намалява до границите на главното задължение.

Чл. 140. Поръчителството се простира върху всички последици от неизпълнението на главното задължение, включително и разноските по събиране на вземането.

Чл. 141. *(1)* Поръчителят е задължен солидарно с главния длъжник.

(2) Ако неколцина са поръчителствували за един и същ длъжник и за едно и също задължение, всеки от тях отговаря за цялото задължение, освен ако има съглашение за разделянето му.

Чл. 142. Поръчителят може да противопостави на кредитора всички възражения, принадлежащи на длъжника, както и да направи прихващане с вземане на длъжника към кредитора. Той не губи тия права и когато длъжникът се е отказал от тях или е признал своето задължение.

Чл. 143. *(1)* Поръчителят, който е изпълнил задължението, може да иска от длъжника главницата, лихвите и разноските, които е направил, след като го е уведомил за предявения срещу него иск. Той има право и на законни лихви върху заплатените суми от деня на плащането.

(2) Длъжникът не отговаря към поръчителя, ако е изпълнил задължението, преди да е бил уведомен за направеното от поръчителя плащане. Ако поръчителят е изпълнил задължението, без да уведоми за това длъжника, последният може да му противопостави възраженията, които е могъл да направи на кредитора при изпълнението. И в двата случая поръчителят може да иска връщането на онова, което кредиторът недължимо е получил.

Чл. 144. Длъжникът, който е изпълнил задължението, е длъжен незабавно да уведоми поръчителя.

Чл. 145. Когато няколко лица са поръчителствували за един и същ длъжник и за едно и също задължение, поръчителят, който е изпълнил задължението, може да иска от другите поръчители припадащите им се части.

Чл. 146. *(1)* Поръчителят, който е изпълнил задължението, встъпва в правата, които кредиторът има срещу длъжника, макар и длъжникът да не е знаел за даденото поръчителство.

(2) Поръчителят встъпва и в правата на кредитора срещу третите лица, които са учредили залог или ипотека за задължението, но само до размера, в който би имал иск срещу тях, ако те биха били поръчители.

(3) Поръчителството се погасява, когато поради действията на кредитора поръчителят не може да встъпи в правата му.

Чл. 147. *(1)* Поръчителят остава задължен и след падежа на главното задължение, ако кредиторът е предявил иск против длъжника в течение на шест месеца. Това разпореждане се прилага и в случая, когато поръчителят изрично е ограничил своето поръчителство до срока на главното задължение.

(2) Продължението на срока, дадено от кредитора на длъжника, няма действие спрямо поръчителя, ако той не е дал съгласието си за това.

Чл. 148. Прекъсването на давността по отношение на длъжника или отказът му от изтекла давност няма действие спрямо поръчителя; прекъсването на давността по отношение на поръчителя или отказът му от изтекла давност няма действие спрямо длъжника.

4. Залог и ипотека
а) Общи разпореждания

Чл. 149. *(1)* За обезпечение на едно вземане може да се учреди залог върху движима вещ или върху вземане и ипотека върху недвижим имот.

(2) Залог и ипотека могат да бъдат учредени както за свое, така и за чуждо задължение.

Чл. 150. *(1)* Залогът и ипотеката следват обезпеченото вземане при прехвърлянето му и се погасяват, ако то се погаси.

(2) Ако задължението се раздели между наследниците на длъжника, залогът и ипотеката продължават да тежат за цялото задължение върху цялата вещ или върху всичките вещи дори когато те са поделени между наследниците.

Чл. 151. Ако залогът или ипотеката обезпечават чуждо задължение, собственикът на заложената вещ или на ипотекирания имот може да противопостави на кредитора всички възражения, с които разполага длъжникът, както и да иска прихващания с вземания, които длъжникът има срещу кредитора.

Чл. 152. Съглашение, с което се уговаря предварително, че ако задължението не бъде изпълнено, кредиторът ще стане собственик на вещта, както и всяко друго съглашение, с което се уговаря предварително начин за удовлетворение на кредитора, различен от този, който е предвиден в закона, е недействително.

Чл. 153. Ако върху една вещ има няколко залога или ипотеки, кредиторите се удовлетворяват предпочтително по реда, по който са учредени залозите и ипотеките, макар и обезпеченото вземане да не е било възникнало при учредяването им.

Чл. 154. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Ако заложените или ипотекирани вещи погинат или се повредят, или бъдат отчуждени за държавни или общински нужди, заложният и ипотекарният кредитори имат право на предпочтително удовлетворение от застрахователната сума или от дължимото обезщетение съобразно с реда на предпочитане, който са имали първоначалните им вземания. Обаче плащането, направено на собственика, е действително, ако заложният или ипотекарният кредитор е бил предупреден за него от застрахователя или от лицето, което дължи обезщетението, и в тримесечен срок не се е противопоставил.

Чл. 155. *(1)* Ако длъжникът е прехвърлил заложената или ипотекирана вещ на трето лице и приобретателят плати или претърпи принудително изпълнение, той встъпва в правата на удовлетворения кредитор срещу длъжника, срещу поръчителите и срещу лицата, които по-късно от него са придобили от длъжника собствеността на други вещи, заложени или ипотекирани за същото задължение.

(2) Същите права има и собственикът, който е заложил или ипотекирал своя вещ за чуждо задължение. Но в този случай той встъпва в правата на кредитора срещу поръчителите до размера, в който би имал иск срещу тях, ако сам би бил поръчител.

б) Залог върху вещи

Чл. 156. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* Договорът за залог е действителен, само ако заложената вещ бъде предадена на кредитора или на друго лице, избрано от него и от залогодателя.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Когато обезпеченото вземане е по-голямо от 5 лева, залогът не може да се противопостави на трети лица, ако няма писмен документ с достоверна дата, съдържащ означение на вещите и на вземането.

Чл. 157. *(1)* Кредиторът има право да държи заложената вещ, докато обезпеченото вземане бъде погасено изцяло.

(2) Той няма право да си служи с нея, освен ако е уговорено противното.

(3) Ако бъде лишен от държането на вещта, той може да иска на основание на своя залог връщането ѝ от лицето, у което тя се намира.

Чл. 158. Ако има опасност заложената вещ да се развали, както кредиторът, така и залогодателят могат да искат от районния съд разрешение тя да бъде продадена и сумата да бъде вложена в банка за обезпечение на кредитора.

Чл. 159. Кредиторът има право да се удовлетвори предпочтително от цената на заложената вещ чрез принудително изпълнение върху нея, само ако не я е върнал на длъжника. Предполага се, че вещта е върната, ако се намира у длъжника.

Чл. 160. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.; изм., бр. 59 от 2007 г. в сила от 01.03.2008 г.) Когато обезпеченото вземане е парично или за него е уговорена парична неустойка, ако залогът е учреден с писмен договор или е даден от закона за обезпечение на вземания, които произтичат от писмен договор, кредиторът може въз основа на договора да поиска издаване на заповед за незабавно изпълнение по реда на чл. 418 от Гражданския процесуален кодекс.

Чл. 161. Правилата на тази глава не отменяват особените разпореждания на други закони за учредяването и действието на залога.

в) Залог върху вземания

Чл. 162. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Могат да се залагат вземания, които могат да се прехвърлят. Договорът, с който се залага вземане, не може да се противопостави на трети лица, ако за залога не е съобщено на длъжника; когато обезпеченото вземане е по-голямо от 5 лв., прилага се и разпоредбата на чл. 156, ал. 2.

Чл. 163. Залогодателят е длъжен да предаде на заложния кредитор документите, с които се доказва заложеното вземане, ако има такива.

Чл. 164. *(1)* Кредиторът, който има залог върху вземане, е длъжен да извършва всички действия, които са нужни, за да се запази то.

(2) Той е длъжен да събира лихвите на заложеното вземане, а ако то стане изискуемо - и главницата.

(3) Това, което кредиторът е събрал по силата на предшествуващата алинея, остава у него в залог. Ако е парична сума, тя се влага в банка за обезпечение на кредитора.

Чл. 165. (Изм. - ДВ, бр. 59 от 2007 г. в сила от 01.03.2008 г.) Кредитор, който има залог върху вземане, може да поиска издаване на заповед за незабавно изпълнение по реда на чл. 418 от Гражданския процесуален кодекс при условията и по реда на чл. 160 и се удовлетворява предпочтително по реда за обръщане на изпълнението върху вземане.

г) Ипотека

Чл. 166. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.; доп., бр. 34 от 2000 г., в сила от 01.01.2001 г.) *(1)* (Доп. - ДВ, бр. 34 от 2000 г., в сила от 01.01.2001 г.) Ипотеката се учредява чрез вписване в имотния регистър, което се извършва въз основа на договор или на закона.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Тя може да се учреди само върху поединично определени имоти и за определена парична сума.

Чл. 167. *(1)* Договорът за ипотека се сключва с нотариален акт.

(2) В него се посочват: трите имена, местожителството и занятието на кредитора и на длъжника, а така също и на собственика на имота, ако ипотеката се учредява за чуждо задължение, а ако някое от тия лица е юридическо лице - точното му наименование; имотът, върху който се учредява ипотеката; обезпеченото вземане, падежът му и размерът на лихвите, ако такива са уговорени, както и сумата, за която се учредява ипотеката, ако вземането не е парично.

(3) Ипотека може да се учреди само върху имоти, които при сключването на договора принадлежат на лицето, което я учредява.

Чл. 168. *(1)* Законна ипотека се учредява:

1. в полза на отчуждителя на недвижим имот - върху отчуждения имот, за обезпечение на вземанията му по договора, и

2. в полза на съделителя, комуто се дължи допълване на дела - върху недвижимите имоти, оставени в дела на онзи съделител, който дължи допълване.

(2) Законната ипотека се вписва по молба на кредитора, към която се прилага препис от акта за отчуждението или за делбата. Молбата трябва да съдържа всички данни, посочени в чл. 167, ал. 2.

Чл. 169. (Изм. - ДВ, бр. 34 от 2000 г., в сила от 01.01.2001 г.) *(1)* (Отм. - ДВ, бр. 34 от 2000 г., в сила от 01.01.2001 г.);

(2) Ипотеката има ред от вписването.

Чл. 170. Учредяването на ипотека е недействително, ако било в ипотечния договор, било в молбата за учредяване на законна ипотека или в акта, въз основа на който се подава тя, съществува неизвестност за личността на кредитора, на собственика или на длъжника, за тъждеството на имота и на обезпеченото вземане или за размера на сумата, за която се учредява ипотеката.

Чл. 171. (Изм. - ДВ, бр. 34 от 2000 г., в сила от 01.01.2001 г.) Прехвърлянето и залагането на вземането, което е обезпечено с ипотека, встъпването в такова вземане и налагането на запор върху него, както и подновяването и заместването в задължение, обезпечено с ипотека, за да имат действие трябва да бъдат извършени в писмена форма с нотариална заверка на подписите и вписани в имотния регистър.

Чл. 172. *(1)* Действието на вписването трае 10 години от деня, в който е извършено. То може да бъде продължено, ако вписването се поднови, преди този срок да е изтекъл.

(2) Ако срокът изтече, без да се извърши подновяване, ипотеката може да се впише наново. В такъв случай тя има ред от новото вписване.

(3) Вписването се подновява по молба, която трябва да бъде придружена от препис от договора или от молбата за учредяване на ипотеката.

Чл. 173. (Изм. - ДВ, бр. 59 от 2007 г. в сила от 01.03.2008 г.) *(1)* Кредитор, чието вземане е обезпечено с ипотека, има право да се удовлетвори предпочтително от цената на ипотекирания имот, в чиято собственост и да се намира той.

(2) Правото на предпочтително удовлетворение се простира и върху доходите от имота от деня, в който при принудителното изпълнение собственикът дължи сметка за тях съгласно Гражданския процесуален кодекс.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 59 от 2007 г. в сила от 01.03.2008 г.) Ако вземането е за определена парична сума или ако за него е уговорена парична неустойка, кредиторът може въз основа на акта за вписването на ипотеката да поиска издаване на заповед за незабавно изпълнение по реда на чл. 418 от Гражданския процесуален кодекс.

Чл. 174. Ипотеката обезпечава вземането независимо от промените, които са станали в него, но само до размера на сумата, за която е извършено вписването. Ако обаче е вписано, че вземането е лихвоносно, тя обезпечава и лихвите за двете години, които предшествуват годината на връчването призовка за доброволно изпълнение на собственика, за текущата година и за всички следващи, до деня на продажбата на имота. Освен това ипотеката обезпечава вземането на кредитора за разноските за учредяването и за подновяването ѝ, съдебните разноски и разноските по изпълнението.

Чл. 175. (Доп. - ДВ, бр. 34 от 2000 г., в сила от 01.01.2001 г.; изм., бр. 43 от 2005 г., в сила от 01.09.2005 г.) *(1)* С извършването на публична продан на имота всички ипотеки върху него, както и всички вещни права, учредени след първата ипотека, се погасяват. Ипотекарните кредитори имат право на предпочтително удовлетворение от цената по реда на ипотеките си.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 34 от 2000 г., в сила от 01.01.2001 г.; изм., бр. 43 от 2005 г., в сила от 01.09.2005 г.) Ипотеката може да се запази при публичната продан на имота, ако купувачът, по съгласие с ипотекарния кредитор, поеме обезпеченото задължение. В такъв случай протоколът, с който държавният или частният съдебен изпълнител констатира това съгласие, се отбелязва към вписването в имотния регистър.

Чл. 176. Ако трето лице, което не е лично задължено по обезпеченото вземане, придобие ипотекирания имот и след това този имот бъде продаден на публична продан, вещните права, които то е имало върху имота, преди да придобие собствеността му, се възстановяват по право, с изключение на ипотеките. За тия последните то участвува в разпределянето на цената съобразно реда, който те са имали.

Чл. 177. *(1)* Ако собственикът на продадения ипотекиран имот не е лично задължен, той има право да получи от цената на имота преди ипотекарните кредитори необходимите разноски, които е направил за имота, както и увеличението на стойността му, което се дължи на негови полезни разноски.

(2) Той отговаря към ипотекарните кредитори за повредите, причинени на имота от негова груба небрежност.

Чл. 178. Който купи ипотекиран имот от длъжника по обезпеченото вземане, ако не е поел задължението, може да плати на ипотекарния кредитор до размера на цената, която дължи. В такъв случай по отношение на кредиторите, чиито ипотеки са учредени, преди той да е купил имота, се смята, че той е встъпил в правата на удовлетворения кредитор.

Чл. 179. (Изм. - ДВ, бр. 34 от 2000 г., в сила от 01.01.2001 г.) *(1)* Вписването на ипотеката се заличава въз основа на съгласието на кредитора, което трябва да бъде дадено в нотариално заверена форма или въз основа на влязло в законна сила съдебно решение.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 34 от 2000 г., в сила от 01.01.2001 г.) Заличаването става по молба, към която се прилага актът за съгласието или препис от влязлото в законна сила решение. То се извършва чрез отбелязване в партидата на ипотекирания имот.

(3) Заличаването погасява ипотеката. Но ако актът, въз основа на който е станало заличаването, се обяви за недействителен, ипотеката може да се впише наново. В такъв случай тя има ред от новото вписване.

5. Обезпечение пред съд

Чл. 180. *(1)* Когато законът постановява да се представи обезпечение пред съд, обезпечението може да бъде залог на парична сума или на държавни ценни книжа или ипотека.

(2) Стойността на ценните книжа и на недвижимите имоти се пресмята с 20% под пазарната им цена.

Чл. 181. *(1)* Залогът се учредява чрез влагане на сумата или на ценните книжа в банка.

(2) Ипотеката се учредява чрез вписване на нотариално заверената съгласие на собственика на недвижимия имот за учредяването й.

(3) Заложените пари и ценни книжа се връщат на залогодателя и ипотеката се заличава по нареждане на съда, пред който е представено обезпечението.

Чл. 182. Правилата на чл. 180 и 181 се прилагат и когато законът постановява да се представи обезпечение пред друго държавно учреждение; в този случай действията на съда се извършват от държавното учреждение, пред което се представя обезпечението.

ОСОБЕНА ЧАСТ

I. Продажба

1. Общи правила

Чл. 183. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* С договора за продажба продавачът се задължава да прехвърли на купувача собствеността на една вещ или друго право срещу цена, която купувачът се задължава да му заплати.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 184. *(1)* Ако при сключването на договора вещта е била погинала, договорът е нищожен.

(2) Ако е била погинала само част от вещта, купувачът има право или да се откаже от договора, или да иска оцелялата част при съответно намаление на цената.

Чл. 185. (Изм. - ДВ, бр. 104 от 1996 г., изм., бр. 43 от 2005 г., в сила от 01.09.2005 г.) Не могат да бъдат купувачи, даже на публична продан, нито пряко, нито чрез подставено лице:

а) лицата, които по закон или по назначение от властта управляват или пазят чужди имущества - относно същите тия имущества, както и длъжностните лица относно имотите, които по служба им е възложено да продават, и

б) (изм. - ДВ, бр. 104 от 1996 г., изм., бр. 43 от 2005 г., в сила от 01.09.2005 г.) съдиите, прокурорите, държавните и частните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и адвокатите - относно спорните права, които са подсъдни на съда, към който се числят или във ведомството на който действуват, освен ако купувачът е съсобственик на спорното право.

Чл. 186. *(1)* Разноските за договора и другите разходи във връзка с прехвърляне на собствеността са за сметка на купувача освен при продажбата на недвижими имоти, при които разноските се заплащат от страните по равно.

(2) Разноските по предаването, включително по меренето и тегленето, са за сметка на продавача, а разноските по приемането - за сметка на купувача.

Чл. 186а. (Нов - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Рискът от случайното погиване или повреждане на родово определени стоки преминава върху купувача от момента, в който стоката бъде определена по съгласие между страните или му бъде предадена, а при доставка за купувачи в други населени места - от момента, в който тя бъде предадена на спедитор или на превозвач, освен ако между страните е уговорено друго. При транзитни доставки в същите случаи рискът преминава върху крайния получател.

2. Задължения на продавача

Чл. 187. Продавачът е длъжен да предаде на купувача продадената вещ. Вещта се предава в състояние, в което се е намирала по време на продажбата, заедно с плодовете от тогава.

Чл. 188. Продавачът отговаря, ако трети лица имат право на собственост или други права по отношение на вещта, които могат да противопоставят на купувача, освен ако последният е знаел това.

Чл. 189. *(1)* Ако продадената вещ принадлежи изцяло на трето лице, купувачът може да развали продажбата по реда на чл. 87. В този случай продавачът е длъжен да върне на купувача платената цена и да му заплати разноските по договора, както и необходимите и полезни разноски за вещта. За другите вреди продавачът отговаря съгласно общите правила за неизпълнение на задължението.

(2) Продавачът дължи връщане на цялата цена дори и когато вещта е била обезценена или повредена, но ако купувачът е извлякъл полза от повреждания, които сам е направил, стойността на тази полза се приспада от сумата, която продавачът му дължи.

Чл. 190. *(1)* Ако само част от продадената вещ принадлежи на трето лице или вещта е обременена с права на трето лице, купувачът може да поиска разваляне на продажбата по съдебен ред и обезщетение според предходния член, когато според обстоятелствата трябва да се приеме, че той не би сключил договора, ако знаеше това.

(2) В противен случай купувачът може да иска намаление на цената и обезщетение за вредите.

Чл. 191. *(1)* Ако купувачът бъде съдебно отстранен, той може да иска от продавача още и стойността на плодовете, които е осъден да върне на третото лице, и заплащане на разноските по делото.

(2) Продавачът не отговаря за съдебното отстранение, ако не е бил привлечен в делото и ако докаже, че е имало достатъчно основание за отхвърляне на иска.

(3) Когато купувачът е избягнал съдебното отстранение или е освободил вещта от правата, които трети лица са имали върху нея, чрез заплащане на парична сума, продавачът може да се освободи от отговорност, като заплати на купувача тази сума, лихвите върху нея от деня на плащането и разноските.

Чл. 192. *(1)* Ако купувачът е знаел по време на продажбата за правата на третите лица, при съдебно отстранение той може да иска само връщане на цената. Това важи и когато продавачът е уговорил да не отговаря за съдебно отстранение.

(2) Съглашението, с което продавачът се освобождава от отговорност няма действие, ако той е премълчал известни нему права на трети лица.

Чл. 193. *(1)* Продавачът отговаря, ако продадената вещ има недостатъци, които съществено намаляват нейната цена или нейната годност за обикновеното или за предвиденото в договора употребление.

(2) Продавачът не отговаря за недостатъците, които са били известни на купувача при продажбата.

(3) Продавачът отговаря и когато не е знаел недостатъка. Съглашението за освобождаване от отговорност е недействително.

Чл. 194. *(1)* След като приеме вещта, купувачът трябва да я прегледа в течение на времето, което е обикновено необходимо за това в подобни случаи, и незабавно да уведоми продавача за забелязаните недостатъци. Ако не направи това, вещта се смята одобрена, освен ако по-късно се открият недостатъци, които не са могли да бъдат забелязани при обикновен преглед. В последния случай правата на купувача се запазват, ако той незабавно уведоми продавача за откритите недостатък.

(2) Уведомяване на продавача не е необходимо, ако той е знаел недостатъка.

Чл. 195. *(1)* В случаите, в които продавачът отговаря съгласно чл. 193, купувачът може да върне вещта и да иска обратно цената заедно с разноските за продажбата, да задържи вещта и да иска намаляване на цената или да отстрани недостатъците за сметка на продавача.

(2) Той може да иска и обезщетение за вредите съгласно общите правила относно неизпълнението на задълженията.

(3) При продажбите на родово определени вещи купувачът може или да упражни правата по първата алинея, или да иска предаване на вещи без недостатъци, както и обезщетение за вредите и в двата случая.

Чл. 196. *(1)* Купувачът има правата по предходния член и когато вещта е погинала или е била повредена, ако това е станало поради нейните недостатъци или поради случайно събитие.

(2) Ако повреждането или погиването са станали по вина на купувача или на лицата, на които вещта е била прехвърлена от него, той може да иска само намаляване на цената и обезщетение при условията на предходния член. По същия начин се ограничават правата на купувача и в случаите, когато вещта е била преработена.

Чл. 197. *(1)* Исковете на купувача по чл. 195 се погасяват с изтичане на една година при продажбата на недвижими имоти и на шест месеца при продажбите на движими вещи. Ако продавачът съзнателно е премълчал недостатъка, срокът е тригодишен. Срокът може да бъде продължен или съкратен със съгласие на страните.

(2) Срокът тече от предаването на вещта.

Чл. 198. *(1)* Когато купувачът прави възражение за недостатъци на продадената вещ, която му е изпратена от друго място, той трябва да я държи на разположение на продавача и да се грижи привременно за нейното запазване.

(2) Ако вещта е изложена на развала и отлагането е свързано с опасност или ако пазенето е свързано със значителни разноски или неудобства, купувачът, след като уведоми продавача, може да поиска от районния съд разрешение да я продаде.

Чл. 199. Правилата относно отговорността за недостатъци не се прилагат при публични продажби.

3. Задължения на купувача

Чл. 200. *(1)* Купувачът е длъжен да плати цената и да получи вещта.

(2) Плащането трябва да стане едновременно с предаването на вещта и на мястото, където то се извършва.

(3) Ако продадената вещ дава плодове или други доходи, купувачът дължи лихви върху цената от деня на предаването на вещта, макар цената да не е още изискуема.

4. Особени правила за някои продажби

Чл. 201. *(1)* При продажбата на движима вещ продавачът може да развали договора без спазване изискванията на чл. 87:

а) ако купувачът не заплати на срока цената, когато съгласно договора предаването на вещта трябва да стане едновременно с плащането или след плащането на цената;

б) ако купувачът, спрямо когото срокът за плащане цената още не е изтекъл, не се яви да получи или не приеме на срока предложената му съгласно договора вещ.

(2) И в двата случая той трябва да съобщи на купувача в течение на 7 дни от изтичане на срока, че е развалил договора.

Чл. 202. *(1)* Когато не е даден срок за плащането на цената и купувачът получи вещта, без да плати, продавачът може да иска да му се върне вещта в 15-дневен срок от предаването, ако тя се намира още у купувача и е в състоянието, в което е била предадена.

(2) Това право не може да се упражни във вреда на кредиторите на купувача, наложили запор върху вещта или получили същата в залог, без да знаят, че цената не е платена.

Чл. 203. Ако продажбата е сключена по мостра и купувачът не я представи, предполага се, че вещта притежава качествата на мострата.

Чл. 204. *(1)* Продажбата под уговорка за опитване или преглеждане се предполага сключена под отлагателното условие, че купувачът ще одобри вещта.

(2) Продавачът се освобождава от договора, ако вещта се намира у него и купувачът не я одобри до изтичането на уговорения срок или ако няма такъв - веднага след като бъде поканен за това от продавача.

(3) Вещта се счита одобрена, ако е била предадена на купувача и той не се произнесе до изтичането на уговорения срок или ако няма такъв - веднага след като бъде поканен за това от продавача.

Чл. 205. *(1)* При продажба на движими вещи на изплащане продавачът може да запази собствеността на продадената вещ, докато получи последната вноска, но в такъв случай рискът преминава върху купувача от предаването.

(2) Това условие може да се противопостави на кредиторите на купувача, ако е уговорено писмено и документът има достоверна дата.

Чл. 206. *(1)* Макар и да има противно съглашение, неплащането на вноски, които не надвишават 1/5 част от цената на вещта, не дава основание за разваляне на договора.

(2) Ако договорът бъде развален поради неизпълнение от страна на купувача, продавачът може да иска възнаграждение за ползуването от вещта независимо от правата му на обезщетение.

(3) Уговорката, платените вноски да останат за продавача като обезщетение, е недействителна.

Чл. 207. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).

Чл. 208. *(1)* При договорите за периодични доставки цената се плаща при отделните доставки съразмерно с тях.

(2) Срокът, определен за отделните доставки, се предполага уговорен в интереса на двете страни.

Чл. 209. Продажбата с уговорка за изкупуване е недействителна.

Чл. 210. *(1)* При продажба на недвижим имот с посочване на пространството и на цената за всяка единица мярка, когато действителното пространство се окаже по-голямо или по-малко от посоченото в договора, цената на имота се увеличава или намалява съответно. Купувачът обаче може да се откаже от договора, ако пространството е с 1/10 по-голямо или по-малко от показаното в договора.

(2) Когато цената е определена общо за целия имот, ако пространството на имота е посочено в договора и то се окаже с повече от 1/10 по-малко от действителното пространство, купувачът има право да иска разваляне на договора или намаление на цената; но ако то се окаже по-голямо с повече от 1/10, продавачът има право да иска увеличение на цената, но в такъв случай купувачът може да се откаже от договора.

(3) Тия правила не се прилагат при публичните продажби.

Чл. 211. *(1)* Исковете за упражняване на правата по предходния член трябва да бъдат предявени в една година от предаването на имота.

(2) Отменяването на договора не засяга правата на трети лица, придобити преди отбелязването на исковата молба.

Чл. 212. *(1)* Този, който продава едно наследство изцяло, без да посочи неговите предмети, е длъжен да обезпечи само качеството си на наследник.

(2) Продажбата на наследство трябва да бъде извършена писмено и подписите на договарящите да бъдат нотариално заверени.

(3) Договорът за продажба на наследство, в което има недвижими имоти, може да бъде противопоставен на трети лица само ако е вписан.

Чл. 213. *(1)* Ако преди продажбата на наследство продавачът е събрал някое вземане или е отчуждил някои предмети, той е длъжен да върне на купувача полученото.

(2) Купувачът е длъжен да върне на продавача това, което последният е платил за задълженията и тежестите на наследството.

5. Продажба на стоки между социалистически организации

Чл. 214 (Отм. - ДВ, бр. 85 от 1963 г.).

Чл. 215 (Отм. - ДВ, бр. 85 от 1963 г.).

Чл. 216 (Отм. - ДВ, бр. 85 от 1963 г.).

Чл. 217 (Отм. - ДВ, бр. 85 от 1963 г.).
Чл. 218 (Отм. - ДВ, бр. 85 от 1963 г.).
Чл. 219 (Отм. - ДВ, бр. 85 от 1963 г.).
Чл. 220 (Отм. - ДВ, бр. 85 от 1963 г.).
Чл. 221 (Отм. - ДВ, бр. 85 от 1963 г.).

II. Замяна

Чл. 222. С договора за замяна страните се задължават да си прехвърлят взаимно собствеността върху вещи или други права.

Чл. 223. Правилата за продажбата се прилагат съответно и при замяната, като всеки от заменителите се смята за продавач на това, което дава, и за купувач на това, което получава.

Чл. 224. (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

III. Дарения

Чл. 225. *(1)* С договора за дарение дарителят отстъпва веднага и безвъзмездно нещо на дарения, който го приема.

(2) Дарението на движими имущества трябва да стане в писмена форма с нотариално заверени подписи или чрез предаване, а на ценни книжа - по надлежния начин за прехвърлянето им.

Чл. 226. *(1)* Обещанието за дарение не произвежда действие.

(2) Дарението, доколкото се отнася до бъдещо имущество, е нищожно.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Нищожно е и дарението, когато то или мотивът, единствено поради който то е направено, са противни на закона или на добрите нрави, а така също и когато условията или тежестта са невъзможни.

Чл. 227. *(1)* Дарението може да бъде отменено, когато дареният:

а) умишлено убие или се опита да убие дарителя, неговия съпруг или негово дете, или е съучастник в такова престъпление, освен ако деянието е извършено при обстоятелства, които изключват наказуемостта;

б) набеди дарителя в престъпление, наказуемо с лишаване от свобода не по-малко от три години, освен ако набедяването се преследва по тъжба на пострадалия и такава не е подадена, и

в) отказва да даде на дарителя издръжка, от която той се нуждае.

(2) Тия разпоредби не се отнасят до обичайните и възнаградителните дарове.

(3) Искът може да се предяви в едногодишен срок откакто на дарителя са станали известни основанията за отменяване на дарението. До изтичането на този срок искът може да бъде предявен и от наследниците на дарителя, ако той е починал преди това.

(4) Предварителният отказ от този иск е нищожен.

(5) Отменението на дарението не засяга правата, които трети лица са придобили върху подарените имоти преди отбелязването на исковата молба, но дареният дължи на дарителя обезщетение за онова, с което се е обогатил.

IV. Наем на вещи

Чл. 228. С договора за наем наемодателят се задължава да предостави на наемателя една вещ за временно ползуване, а наемателят - да му плати определена цена.

Чл. 229. (Доп. - ДВ, бр. 92 от 2007 г.) *(1)* (Доп. - ДВ, бр. 92 от 2007 г.) Договорът за наем не може да бъде сключен за повече от десет години освен ако е търговска сделка.

(2) Лицата, които могат да вършат само действия по обикновено управление, не могат да сключват договор за наем за повече от три години.

(3) Ако договорът бъде сключен за по-дълъг срок, той има сила за десет, съответно за три години.

Чл. 230. *(1)* Ако не е уговорено друго, наемодателят е длъжен да предаде вещта в състояние, което отговаря на ползуването, за което е наета.

(2) Ако вещта не е предадена в надлежно състояние, наемателят може да иска поправянето й или съразмерно намаление на наемната цена или да развали договора, както и да иска обезщетение във всички случаи.

(3) Наемодателят не отговаря за недостатъците на наетата вещ, които наемателят е знаел или при обикновено внимание е могъл да узнае при сключването на договора, освен ако недостатъците са опасни за неговото здраве или за здравето на лицата от неговото домакинство.

Чл. 231. *(1)* Дребните поправки, отнасящи се до повреди, които се дължат на обикновено употребление, като замърсяване на стени в помещенията, разяждане на кранове, на брави, запушване на комини и други такива, са за сметка на наемателя.

(2) Поправките на всички други повреди, ако не са причинени виновно от наемателя, са за сметка на наемодателя. Ако наемодателят не извърши тия поправки, наемателят има правата по ал. 2 на предходния член, но той може да иска обезщетение само когато повредата се дължи на причина, за която наемодателят отговаря. Ако наемателят извърши сам поправката с грижата на добър стопанин, той може да прихване стойността й срещу наема.

(3) Когато вещта погине изцяло или отчасти, прилага се чл. 89.

Чл. 232. *(1)* Наемателят е длъжен да си служи с вещта за определеното в договора ползуване, а при липса на такова - съгласно предназначението й.

(2) Той е длъжен да плаща наемната цена и разходите, свързани с ползуването на вещта.

Чл. 233. *(1)* Наемателят е длъжен да върне вещта. Той дължи обезщетение за вредите, причинени през време на ползуването от вещта, освен ако докаже, че те се дължат на причина, за която той не отговаря. Той дължи обезщетение и за вредите, причинени от лица от неговото домакинство или от неговите пренаематели. До доказване на противното се предполага, че вещта е била приета в добро състояние.

(2) Наемателят е длъжен да съобщава незабавно на наемодателя за повредите и посегателствата, извършени върху наетата вещ.

Чл. 234. *(1)* Ако не е уговорено противното, наемателят може да пренаеме части от наетата вещ без съгласието на наемодателя. Но и в този случай той не се освобождава от задълженията си по договора за наем.

(2) Относно ползуването от имота пренаемателят не може да има повече права от наемателя.

(3) Пренаемателят е задължен спрямо наемодателя само за наема, който той дължи при завеждане на иска, без да може да противопостави плащанията, които е направил преждевременно.

Чл. 235. Наемателят на помещение в етажна собственост е длъжен да изпълнява наредбите по реда и управлението на етажната собственост. В противен случай той може да бъде изваден от наетото помещение и по искане на управата на етажната собственост.

Чл. 236. *(1)* Ако след изтичане на наемния срок използуването на вещта продължи със знанието и без противопоставяне на наемодателя, договорът се счита продължен за неопределен срок.

(2) Ако наемателят продължи ползуването въпреки противопоставянето на наемодателя, той дължи обезщетение и трябва да изпълнява всички задължения, произтичащи от прекратения наемен договор.

Чл. 237. (Доп. - ДВ, бр. 34 от 2000 г., в сила от 01.01.2001 г.) *(1)* (Доп. - ДВ, бр. 34 от 2000 г., в сила от 01.01.2001 г.) При прехвърляне на недвижим имот договорът за наем остава в сила спрямо приобретателя, ако е бил вписан в имотния регистър.

(2) Договорът за наем, сключен преди прехвърлянето на имота, ако има достоверна дата, е задължителен за приобретателя до предвидения в него срок, но не за повече от една година от прехвърлянето. Ако няма достоверна дата и наемателят е във владение на имота, договорът е задължителен за приобретателя като договор за наем без определен срок.

(3) Наемодателят дължи обезщетение на наемателя, ако последният бъде лишен от ползуването на наетия имот преди изтичане на наемния срок поради прехвърляне на имота.

Чл. 238. Ако договорът за наем е без определен срок, всяка от страните може да се откаже от него, като предизвести другата един месец по-рано. Но ако наемът е уговорен на ден - достатъчно е предупреждение от един ден.

Чл. 239. Когато наемът се създава чрез акт на надлежен държавен орган, отношенията между страните се уреждат по горните правила, доколкото специален закон не постановява друго.

V. Заем

Чл. 240. *(1)* С договора за заем заемодателят предава в собственост на заемателя пари или други заместими вещи, а заемателят се задължава да върне заетата сума или вещи от същия вид, количество и качество.

(2) Заемателят дължи лихва само ако това е уговорено писмено. Това разпореждане не се отнася до банките.

(3) При заема се прилага чл. 247.

(4) Ако не е уговорено друго, заемателят трябва да върне заетите пари или вещи в течение на един месец от поканата.

Чл. 241. Който се е задължил да даде заем, може да откаже да изпълни това задължение, ако другият съдоговарящ е станал неплатежоспособен.

Чл. 242. (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

VI. Заем за послужване

Чл. 243. С договора за заем за послужване заемодателят предоставя безвъзмездно на заемателя една определена вещ за временно ползуване, а заемателят се задължава да я върне.

Чл. 244. *(1)* Заемателят е длъжен да се грижи за вещта като добър стопанин, като предпочита нейното запазване пред запазването на своите вещи.

(2) Той може да използува заетата вещ само съобразно договора, а когато ползуването не е уговорено - съобразно нейното предназначение, и не може да отстъпва другиму ползуването от вещта.

(3) При неизпълнение на тези задължения заемателят дължи обезщетение и за вредите, настъпили поради причини, за които той не отговаря, освен ако докаже, че те биха засегнали вещта и при неговата изправност.

(4) Ако вещта е дадена в заем на няколко лица - те отговарят солидарно.

Чл. 245. Заемателят понася обикновените разноски за поддържането, запазването и използуването на вещта. Той има право да иска от заемодателя да му заплати извънредните разноски, ако те са били необходими и неотложни.

Чл. 246. Когато заетата вещ е дала плодове, заемателят трябва да ги върне, освен ако е уговорено друго.

Чл. 247. Заемодателят дължи обезщетение за вредите, причинени на заемателя от скритите недостатъци на заетата вещ, ако умишлено или поради небрежност не ги е съобщил на заемателя.

Чл. 248. При заема за послужване намира съответно приложение чл. 233.

Чл. 249. *(1)* С изтичане на уговорения срок или след ползуването заемателят е длъжен да върне вещта. Но заемодателят може да иска връщането на вещта и преди това, ако сам неотложно се нуждае от нея, поради непредвиден случай или ако заемателят умре или не изпълнява задълженията си по чл. 244.

(2) Ако времето или целта на ползуването не са определени с договора, заемодателят може всякога да поиска връщането на вещта.

VII. Влог

Чл. 250. *(1)* С договора за влог влогодателят предава движима вещ на влогоприемателя, който я получава със задължение да я пази и върне.

(2) Влогоприемателят няма право на възнаграждение, освен ако то е уговорено.

Чл. 251. Ограниченията за доказване със свидетелски показания не важат, когато влогът е наложен от някое бедствие, като пожар, наводнение или друго изключително събитие, а също и когато вещта се предава на служител при посещение в театър, клуб, ресторант или други такива места.

Чл. 252. *(1)* Влогодателят може всякога да поиска връщането на вложената вещ и на получените от нея плодове, даже и да е уговорено, че влагането ще трае определено време. В тоя случай влогодателят дължи възнаграждение само за времето, през което вещта е била пазена, обаче той трябва да заплати на влогоприемателя разноските, които той е направил с оглед на уговореното времетраене на влога.

(2) Вложената вещ се връща на разноски на влогодателя в мястото, където е трябвало да се пази.

Чл. 253. *(1)* Влогоприемателят не може да използува вещта без съгласието на влогодателя. В противен случай той дължи възнаграждение за ползуването и отговаря съгласно ал. 3 на чл. 244.

(2) Влогоприемателят е длъжен да пази поверените му вещи с грижата на добър стопанин.

Чл. 254. *(1)* Влогодателят е длъжен да заплати извънредните разноски за запазване на вещта, ако те са били необходими и неотложни, а когато влогът е безвъзмезден - и обикновените разноски.

(2) Той отговаря за вредите и особените разноски, причинени от скритите недостатъци на вложената вещ, ако влогоприемателят не ги е знаел.

Чл. 255. *(1)* Ако не е бил уговорен срок за пазене на вещта, влогоприемателят може да се освободи от задълженията си по влога, като предизвести влогодателя и му даде достатъчен срок, за да си вземе вещта.

(2) Ако до изтичане на определения в договора или в предизвестието срок влогодателят не вземе вещта, влогоприемателят отговаря след изтичане на срока само при умисъл и груба небрежност и може да поиска от районния съд разрешение да продаде вложената вещ на публична продан. От получената цена се заплащат вземанията на влогоприемателя, а остатъкът се влага в банка на името на влогодателя.

Чл. 256. (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 257. *(1)* Дори когато дадените за пазене вещи са заместими, влогоприемателят няма право да се разпорежда с тях, освен ако това му е било разрешено от влогодателя.

(2) В този случай важат правилата за заема.

(3) Разпореждането на ал. 1 не се прилага по отношение на банките и на Спестовната каса.

VIII. Договор за изработка

Чл. 258. С договора за изработка изпълнителят се задължава на свой риск да изработи нещо, съгласно поръчката на другата страна, а последната - да заплати възнаграждение.

Чл. 259. Ако не е уговорено друго, изпълнителят е длъжен да изработи поръчаното със свои средства.

Чл. 260. *(1)* Изпълнителят е длъжен да предупреди веднага другата страна, ако даденият му проект или доставеният му материал е неподходящ за правилното изпълнение на работата, и да иска извършване на нужните промени в проекта или

доставяне на подходящ материал. Ако другата страна не стори това, изпълнителят може да се откаже от договора.

(2) Ако изпълнителят не направи това предупреждение, той отговаря пред другата страна за причинените й вреди.

Чл. 261. *(1)* Изпълнителят е длъжен да изпълни работата така, че тя да бъде година за обикновеното или предвиденото в договора предназначение.

(2) Изпълнителят, който извършва работата със свой материал, отговаря за доброто качество.

(3) Когато няколко лица са се задължили да извършат общо една работа, те отговарят солидарно, ако не е уговорено противното.

Чл. 262. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* Поръчващият може да проверява изпълнението на договора във всяко време, стига само да не пречи на изпълнителя.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Ако стане явно, че изпълнителят няма да може да изпълни в срок работата или че няма да я изпълни по уговорения или надлежен начин, поръчващият може да развали договора, като има право на обезщетение по общите правила.

Чл. 263. Рискът от случайно погиване или повреда на материала се понася от страната, която го е дала, ако другата страна не е в забава.

Чл. 264. *(1)* Поръчващият е длъжен да приеме извършената съгласно договора работа.

(2) При приемането той трябва да прегледа работата и да направи всички възражения за неправилно изпълнение, освен ако се касае за такива недостатъци, които не могат да се открият при обикновения начин на приемане или се появят по-късно. За такива недостатъци поръчващият трябва да извести изпълнителя веднага след откриването им. Това не е необходимо, ако изпълнителят е знаел недостатъците.

(3) Ако не направи такива възражения, работата се счита приета.

Чл. 265. (Попр. - Изв., бр 2 от 1950 г.) *(1)* (Попр. - Изв., бр 2 от 1950 г.) Ако при извършване на работата изпълнителят се е отклонил от поръчката или ако изпълнената работа има недостатъци, поръчващият може да иска:

поправяне на работата в даден от него подходящ срок без заплащане;

заплащане на разходите, необходими за поправката, или съответно намаление на възнаграждението.

(2) Ако отклонението от поръчката или недостатъците са толкова съществени, че работата е негодна за нейното договорно или обикновено предназначение, поръчващият може да развали договора.

(3) Тия права се погасяват в шест месеца, а при строителни работи - в пет години.

Чл. 266. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* Поръчващият трябва да заплати възнаграждението за приетата работа. Ако възнаграждението е уговорено по единични цени, размерът му се установява при приемането на работата.

(2) Ако през време на изпълнението на договора надлежно определената цена на материала или на работната ръка бъде изменена, възнаграждението се съответно изменя, макар и да е било уговорено изцяло.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 267. *(1)* Ако изпълнението на работата стане невъзможно вследствие причина, за която никоя от страните не отговаря, изпълнителят няма право на възнаграждение. Ако една част от работата е била изпълнена и може да бъде полезна за поръчващия, изпълнителят има право на съответната част от уговореното възнаграждение.

(2) Изпълнителят има право на възнаграждение, ако изпълнението на работата е станало невъзможно изцяло или отчасти вследствие негодността на материала или на проекта, дадени от поръчващия, и изпълнителят своевременно го е предупредил.

Чл. 268. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Ако има основателни причини, поръчващият може да се откаже от договора, макар изпълнението и да е започнало, като заплати на изпълнителя направените разходи, извършената работа и печалбата, която той би получил от изпълнението на работата.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 269. *(1)* Ако изпълнителят умре или стане неспособен да извърши работата, договорът се прекратява, освен ако не е бил сключен с оглед личността на изпълнителя и ако наследниците му се съгласят да продължат изпълнението.

(2) При прекратяване на договора поръчващият трябва да заплати извършената работа и полезно вложените материали съобразно уговореното възнаграждение.

IX. Издателски договор, договор за публично изнасяне и договор за сценарий

Чл. 270. (Отм. - ДВ, бр. 56 от 1993 г., в сила от 01.08.1993 г.).

Чл. 271. (Отм. - ДВ, бр. 56 от 1993 г., в сила от 01.08.1993 г.).

Чл. 272. (Отм. - ДВ, бр. 56 от 1993 г., в сила от 01.08.1993 г.).

Чл. 273. (Отм. - ДВ, бр. 56 от 1993 г., в сила от 01.08.1993 г.).

Чл. 274. (Отм. - ДВ, бр. 56 от 1993 г., в сила от 01.08.1993 г.).

Чл. 275. (Отм. - ДВ, бр. 56 от 1993 г., в сила от 01.08.1993 г.).

Чл. 276. (Отм. - ДВ, бр. 56 от 1993 г., в сила от 01.08.1993 г.).

Чл. 277. (Отм. - ДВ, бр. 56 от 1993 г., в сила от 01.08.1993 г.).

Чл. 278. (Отм. - ДВ, бр. 56 от 1993 г., в сила от 01.08.1993 г.).

Чл. 279. (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

X. Договор за поръчка

Чл. 280. С договор за поръчка довереникът се задължава да извърши за сметка на доверителя възложените му от последния действия.

Чл. 281. Довереникът е длъжен да изпълни поръчката като добър стопанин и да пази имуществото, което получи във връзка с нея.

Чл. 282. Довереникът може да се отклони от поръчката, ако това е станало необходимо за запазване интересите на доверителя и не е било възможно да се вземе неговото съгласие.

Чл. 283. *(1)* Довереникът трябва да извърши възложеното му действие лично.

(2) Той може да възложи това на друго лице, ако е овластен от доверителя или ако това е станало необходимо за запазване неговите интереси и ако от неизвършването му доверителят би претърпял вреди.

(3) Довереникът трябва да извести незабавно доверителя за заместването.

Довереник, който не е имал право да се замести, отговаря за действията на заместника като за свои, а ако е имал това право, отговаря за вредите, причинени от лошия избор на заместника си.

Чл. 284. *(1)* Довереникът е длъжен да уведоми доверителя за изпълнението на поръчката.

(2) Довереникът е длъжен да даде на доверителя сметка и да му предаде всичко, което е получил в изпълнение на поръчката.

Чл. 285. Доверителят е длъжен при поискване да достави на довереника средствата, които са необходими за изпълнение на поръчката, и да му заплати направените разноски заедно с лихвите и вредите, които е претърпял във връзка с изпълнението на поръчката.

Чл. 286. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Доверителят е длъжен да заплати на довереника възнаграждение само ако е уговорено.

Чл. 287. Договорът за поръчка се прекратява, освен по други причини, посочени в закона, още и с оттегляне на поръчката от доверителя, с отказ от довереника и със

смъртта или с поставянето под запрещение на някой от тях, а така също и с прекратяването на юридическото лице, ако то е било доверител или довереник.

Чл. 288. *(1)* Оттеглянето на поръчката не лишава довереника от правото да иска заплащане на разноските и на уговореното възнаграждение.

(2) Ако изпълнението на поръчката стане невъзможно, доверителят трябва да заплати на довереника направените от него разноски и възнаграждение съответно на извършената работа.

Чл. 289. Довереникът, който се откаже от поръчката, без да има за това достатъчно основание, и не съобщи своевременно на доверителя, дължи обезщетение за причинените от отказа вреди.

Чл. 290. Действията, които довереникът е извършил в изпълнение на поръчката, като не е знаел и не е могъл да узнае за нейното прекратяване, задължават доверителя.

Чл. 291. При прекратяването на поръчката поради смърт, поставяне под запрещение или поради прекратяване на юридическо лице, наследниците, настойникът, попечителят или ликвидационният орган трябва да уведомят незабавно другата страна и да вземат надлежните мерки за запазването на интересите ѝ.

Чл. 292. *(1)* Ако довереникът действува от името на доверителя като негов пълномощник, правата и задълженията по сделките, които той сключва с трети лица, възникват направо за доверителя.

(2) Ако довереникът действува от свое име, правата и задълженията от сделки с трети лица възникват за него. Но тези права, в отношенията между довереника и доверителя, както и по отношение на трети недобросъвестни лица, се смятат за права на доверителя. Тия права се смятат за права на доверителя и по отношение на добросъвестните кредитори на довереника, ако договорът за поръчка има достоверна дата, която предхожда налагането на запора. По отношение на недобросъвестните кредитори на довереника това правило се прилага и без договорът да има достоверна дата.

(3) Когато поръчката е дадена за придобиване на вещни права върху недвижими имоти от името на довереника, договорът трябва да бъде сключен писмено с нотариална заверка на подписите.

XI. Комисионен договор

Чл. 293. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 294. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 295. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 296. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 297. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 298. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 299. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 300. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 301. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 302. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 303. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.; отм., бр. 83 от 1996 г.)

XII. Спедиционен договор

Чл. 304. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 305. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 306. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 307. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 308. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).

XIII. Договор за превоз

Чл. 309. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).

Чл. 310. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 311. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 312. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 313. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 314. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 315. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 316. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 317. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 318. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 319. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 320. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 321. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 322. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).

XIV. Договор за застраховка

Чл. 323. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 324. (Попр. - ДВ, бр. изв. 2 от 1950 г., отм., бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 325. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 326. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 327. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 328. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 329. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 330. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 331. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 332. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 333. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 334. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 335. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 336. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 337. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 338. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 339. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г., отм., бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 340. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 341. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 342. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 343. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 344. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 345. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 346. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 347. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 348. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 349. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 350. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 351. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.).
Чл. 352. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г., отм., бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 353. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 354. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 355. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 356. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)

XV. Дружество

Чл. 357. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* С договора за дружество две или повече лица се съгласяват да обединят своята дейност за постигане на една обща стопанска цел.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.).

Чл. 358. *(1)* За постигане на общата цел съдружниците могат да уговарят и вноски в пари или в други имоти.

(2) Внесените пари, заместими вещи и вещи, които се унищожават чрез употреба, са обща собственост на съдружниците. Всяка друга вещ се счита внесена за общо ползуване, ако не е уговорено друго.

(3) Относно отговорността на съдружника за недостатъци на внесената вещ и за съдебното отстранение се прилагат съответно правилата на договора за наем на вещи, когато е внесена вещта за ползуване, и правилата на договора за продажба, когато е внесена вещта в собственост.

Чл. 359. *(1)* Всичко, което е придобито за дружеството, е обща собственост на съдружниците.

(2) Ако не е уговорено друго, дяловете на съдружниците са равни.

(3) Съдружникът може да иска своя дял от общата собственост само при излизане от дружеството или при прекратяването му.

Чл. 360. *(1)* Решенията относно работите на дружеството се вземат със съгласието на всички съдружници, освен ако дружественият договор предвижда това да стане с мнозинство на гласовете. Всеки съдружник има право на един глас.

(2) Ако не е уговорено друго, всеки съдружник има право да управлява. Но в този случай всеки от останалите съдружници може да се противопостави на действието на съдружника, преди то да бъде извършено. По разногласието решава мнозинството от съдружниците.

Чл. 361. *(1)* Ако не е уговорено друго, печалбите и загубите се разпределят между съдружниците съразмерно с техния дял.

(2) Недействителна е уговорката за изключване на някои от съдружниците от участие в загубите или в печалбите.

Чл. 362. Съдружникът не може да прехвърли своето право на участие в дружеството без съгласието на другите съдружници.

Чл. 363. Дружеството се прекратява:

а) с постигане целта на дружеството или ако постигането й е станало невъзможно;

б) с изтичането на времето, за което дружеството е било образувано;

в) със смъртта или запрещението на един от съдружниците, ако не е уговорено друго;

г) с предизвестие на един от съдружниците, направено добросъвестно и в подходящо време, когато дружеството е било образувано за неопределен срок, ако не е уговорено дружеството да продължи с останалите съдружници, и

д) по решение на съда, ако за това има основателни причини, когато дружеството е образувано за определен срок.

Чл. 364. Съдружникът има право да иска разноските, които е направил, заедно с лихви върху тях, и вредите, които е претърпял във връзка с воденето на дружествените работи.

XVI. Спогодба

Чл. 365. *(1)* С договора за спогодба страните прекратяват един съществуващ спор или избягват един възможен спор, като си правят взаимни отстъпки.

(2) С взаимните отстъпки могат да се създадат, да се изменят или да се погасят и правоотношения, които не са били предмет на спора. В такъв случай прехвърлянето на тия права се извършва в определената за това форма.

Чл. 366. Спогодбата върху непозволен договор е нищожна дори ако страните са се спогодили относно неговата нищожност.

Чл. 367. Унищожаема е спогодбата, сключена въз основа на документи, които по-късно са били признати за лъжовни.

XVII. Публично обещание за награда

Чл. 368. *(1)* Публичното обещание за награда за извършване на определена работа, дадено в писмена форма или обявено чрез печата или по друг начин, задължава обещателя да заплати наградата.

(2) Когато работата се извърши от две или повече лица, наградата се разделя между тях съобразно участието им в извършената работа, а ако това не може да се определи, тя се разделя между тях по равно.

(3) Когато по този въпрос не се постигне съгласие между лицата, наградата се дава, след като спорът се реши по съдебен ред.

(4) Когато работата бъде извършена от две или повече лица, независимо едно от друго, наградата се дава на лицето, което първо представи работата, а когато тя се представи от тях едновременно, наградата се разделя по равно.

Чл. 369. (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) *(1)* (Изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Публичното обещание за награда за най-добро извършване на определена работа (конкурс) задължава да се изплати обещаната награда на лицето, чиято работа е спечелила конкурса.

(2) Решението на въпроса, дали представените работи отговарят на посочените в конкурса условия, както и сравнителното оценяване на работата, се извършва по определения в обявлението начин.

(3) Когато бъде признато, че участвуващите в работата лица еднакво заслужават наградата, тя се разделя по равно между тях.

XVIII. Запис на заповед, менителница и чек

Чл. 370. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 371. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 372. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 373. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 374. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 375. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 376. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 377. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 378. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 379. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 380. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 381. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 382. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 383. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 384. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 385. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 386. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 387. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 388. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 389. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 390. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 391. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 392. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 393. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 394. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 395. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 396. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 397. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 398. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 399. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 400. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)

Чл. 401. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 402. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 403. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 404. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 405. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 406. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 407. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 408. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 409. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 410. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 411. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 412. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 413. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 414. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 415. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 416. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 417. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 418. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 419. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 420. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 421. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 422. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 423. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 424. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 425. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 426. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 427. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 428. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 429. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 430. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 431. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 432. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 433. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 434. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 435. (Отм. - ДВ, бр. 83 от 1996 г.)
Чл. 436 (Отм. - ДВ, бр. 28 от 1982 г.)

ЧАСТ ТРЕТА
(Нова - ДВ, бр. 19 от 2003 г.)
ПРИЛОЖИМО ПРАВО КЪМ ДОГОВОРИ С МЕЖДУНАРОДЕН ЕЛЕМЕНТ

1. Избор на приложимо право

Чл. 437. (Нов - ДВ, бр. 19 от 2003 г., отм., бр. 42 от 2005 г.);

2. Приложимо право при липса на избор

Чл. 438. (Нов - ДВ, бр. 19 от 2003 г., отм., бр. 42 от 2005 г.);

3. Особени повелителни норми

Чл. 439. (Нов - ДВ, бр. 19 от 2003 г., отм., бр. 42 от 2005 г.);
Чл. 440. (Нов - ДВ, бр. 19 от 2003 г., отм., бр. 42 от 2005 г.);

4. Действителност на договорите

Чл. 441. (Нов - ДВ, бр. 19 от 2003 г., отм., бр. 42 от 2005 г.);

5.Форма на договорите

Чл. 442. (Нов - ДВ, бр. 19 от 2003 г., отм., бр. 42 от 2005 г.);

6.Суброгация, прехвърляне на вземания

Чл. 443. (Нов - ДВ, бр. 19 от 2003 г., отм., бр. 42 от 2005 г.);

Чл. 444. (Нов - ДВ, бр. 19 от 2003 г., отм., бр. 42 от 2005 г.);

7.Доказателства

Чл. 445. (Нов - ДВ, бр. 19 от 2003 г., отм., бр. 42 от 2005 г.);

8.Обхват на приложимото право

Чл. 446. (Нов - ДВ, бр. 19 от 2003 г., отм., бр. 42 от 2005 г.);

Чл. 447. (Нов - ДВ, бр. 19 от 2003 г., отм., бр. 42 от 2005 г.);

9.Изключване на препращането

Чл. 448. (Нов - ДВ, бр. 19 от 2003 г., отм., бр. 42 от 2005 г.);

10. Обществен ред

Чл. 449. (Нов - ДВ, бр. 19 от 2003 г., отм., бр. 42 от 2005 г.).

ИЗМЕНЕНИЯ НА ДРУГИ ЗАКОНИ

I. По Закона за гражданското съдопроизводство

§ 1. След чл. 638 се създава следният нов чл. 638-а:

В случаите на предявен иск по чл. 19, ал. 3 от Закона за задълженията и договорите, ако според предварителния договор ищецът трябва да изпълни свое насрещно задължение при сключването на окончателния договор, съдът постановява решение, което замества този договор срещу изпълнение на задължението от ищеца. В този случай ищецът трябва да изпълни задължението си в двуседмичен срок от влизане на решението в законна сила.

Ако в срока ищецът не изпълни задължението си, първостепенният съд обезсилва решението по искане на ответника.

С решението си съдът осъжда ищеца да заплати на държавата следващите се разноски по прехвърлянето на имота и нарежда да се впише възбрана върху имота за тия разноски.

§ 2. След чл. 1001 се прибавя следната

"Глава X-а

Обезсилване на ценни книжа на заповед

Чл. 1001а. Който въпреки волята си е лишен от владеенето на ценна книга на заповед, може да иска обезсилването ѝ от народния съд по местоплащането.

В молбата трябва да се опише точно съдържанието на ценната книга и молителят да укаже как е лишен от владението ѝ. Същият трябва да потвърди истинността на това твърдение с изрична декларация в молбата.

Чл. 1001б. След като получи молбата, народният съд заповядва на лицето, което трябва да изплати ценната книга на падежа, да не плаща сумата и дава срок от 45 дни на приносителя на ценната книга да заяви правата си върху нея. Заповедта се съобщава на платеца и се обнародва в "Държавен вестник".

Тоя срок започва да тече от обнародването на заповедта, а ако това стане преди падежа на ценната книга - от деня на падежа.

Чл. 1001в. Ако в тоя срок никой не предяви в съда права върху ценната книга, съдът постановява обезсилването ѝ. Ако такива права се заявят и ценната книга се представи, съдът прекратява производството и обезсилва заповедта, а заинтересуваните лица могат да осъществят правата си по общия ред.

Чл. 1001г. След обезсилване на ценната книга молителят осъществява правата по нея въз основа на определението за обезсилване, но той остава отговорен за вреди и загуби към нейния собственик.

II. По Закона за привилегиите и ипотеките

§ 3. След чл. 5 се създава следният нов чл. 5а:

"Вписват се и исковите молби за постановяване решения за сключване на окончателен договор (чл. 19, ал. 3 от Закона за задълженията и договорите), с който се прехвърля или учредява вещно право върху недвижим имот.

Придобитите вещни права и наложени възбрани след вписването не могат да се противопоставят на ищеца. Но държавата, за вземанията си срещу праводателя, станали изискуеми до деня на прехвърлянето или учредяването на вещното право, може да обърне взискането си към имота, в чиито ръце и да се намира той.

Влязлото в законна сила решение, с което се уважава искът, се вписва въз основа на препис, който съдът издава, след като ищецът докаже, че е изпълнил задълженията, които обуславят прехвърлянето на собствеността.

ПРЕХОДНИ ПРАВИЛА

§ 4. Настоящият закон влиза в сила от 1 януари 1951 г. и отменява:

1. Закона за задълженията и договорите.

2. Търговския закон, с изключение на чл. чл. 14 - 26, 68 - 238, 277 и 278, които остават в сила.

3. Чл. чл. 5 до 7 от Закона против лихвоимството.

4. Закона за привилегиите и ипотеките, с изключение на: чл. чл. 1 - 5 (вкл. и новия чл. 5а), 118 и 119, както и таблицата за бериите, които се събират от нотариусите, и § 17 от Закона за изменение на същия закон от 15.12.1948 г.

5. Закона за предпазен конкордат.

6. Чл. 10, 17, 24 - 28, 36 - 38 и 40 - 50 от Закона за давността; другите членове от същия закон остават в сила само относно придобивната давност.

7. Чл. 81 - 88 от Закона за наследството.

§ 5. Висящите дела в съдилищата по обявени несъстоятелности и по даден предпазен конкордат се довършват по досегашния ред.

§ 6. Препращанията в разни закони към текстовете на отменените с § 4 закони важат като препращания към съответните по съдържание текстове от настоящия закон.

§ 7. Правилата за продължителността на давността и другите срокове, предвидени в настоящия закон, не могат да се прилагат към давностите и сроковете, които са започнали да текат при действието на стария закон, освен ако за завършването им по стария закон се изисква по-дълъг срок от оня, който е предвиден в настоящия закон.

Заключителни разпоредби

§ Параграф единствен (Нов - ДВ, бр. 50 от 2008 г., в сила от 30.05.2008 г.) Пълномощията за учредяване, променяне или прекратяване на права върху имот, извършени преди 1 март 2008 г., запазват действието си.

Преходни и заключителни разпоредби към ЗАКОН за нормативните актове (ДВ, бр. 27 от 03.04.1973 г.)

§ 4. Член 2 от Закона за задълженията и договорите се отменява.

Разпоредби към ЗАКОН за изменение на Закона за задълженията и договорите, на Кодекса на търговското мореплаване, на Закона за гражданското въздухоплаване, на Закона за данък върху общия доход, на Закона за местните данъци и такси, на Закона за събиране на държавните вземания и на Закона за митниците (ДВ, бр. 30 от 13.04.1990 г.)

§ 1. В Закона за задълженията и договорите (обн., ДВ. бр. 275 от 1950 г.; попр., бр. 2 от 1950 г.; изм., Изв., бр. 69 от 1951 г., бр. 91 от 1952 г.; ДВ. бр., 85 от 1963 г., бр. 27 от 1973 г., бр. 16 от 1977 г. и бр. 28 от 1982 г.) се правят следните изменения:

1. Алинея 3 на чл. 26 се отменя.

2. Член 120 се изменя така:

"120. Давността не се прилага служебно."

Преходни и заключителни разпоредби към Закон за авторското право и сродните му права (ДВ, бр. 56 от 29.06.1993 г., в сила от 01.08.1993 г.)

§ 9. Този закон отменя:

1. Закона за авторското право (обн., Изв., бр. 92 от 1951 г.; попр., бр. 10 от 1952 г.; изм. и доп., бр. 55 от 1956 г.; изм., ДВ, бр. 35 от 1972 г. и бр. 30 от 1990 г.).

2. Член 270 до 278 от Закона за задълженията и договорите (обн., ДВ, бр. 275 от 1950 г.; попр., Изв., бр. 2 от 1951 г.; изм., бр. 69 от 1951 г., бр. 92 от 1952 г.; ДВ, бр. 85 от 1963 г., бр. 27 от 1973 г., бр. 16 от 1977 г., бр. 28 от 1988 г., бр. 30 от 1990 г. и бр. 12 от 1993 г.).

Преходни и заключителни разпоредби към Закон за изменение и допълнение на Търговския закон (ДВ, бр. 83 от 01.10.1996 г., в сила от 01.11.1996 г.)

§ 10. В Закона за задълженията и договорите (обн., ДВ, бр. 275 от 1950 г.; попр., Изв., бр. 2 от 1950 г.; изм., бр. 69 от 1951 г., бр. 92 от 1952 г.; ДВ, бр. 85 от 1963 г., бр. 27 от 1973 г., бр. 16 от 1977 г., бр. 28 от 1982 г., бр. 30 от 1990 г., бр. 12 и 56 от 1993 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 75 се създава ал. 3:

"(3) Когато плащането става чрез задължаване и заверяване на банкова сметка, задължението се счита за погасено със заверяване сметката на кредитора."

2. В чл. 92 се създава ал. 2:

"(2) Ако неустойката е прекомерно голяма в сравнение с претърпените вреди или ако задължението е изпълнено неправилно или отчасти, съдът може да намали нейния размер."

3. Член 207 се отменя.

4. Отменят се:

а) членове 293 - 303 , глава XI. Комисионен договор;

б) членове 304 - 308 , глава XII. Спедиционен договор;

в) членове 309 - 322 , глава XIII. Договор за превоз;

г) членове 323 - 356 , глава XIV. Договор за застраховка;

д) членове 370 - 435 , глава XVIII. Запис на заповед, менителница и чек.

§ 11. Измененията и допълненията в Закона за задълженията и договорите по този закон не се прилагат за сделките, които са сключени, но не са изпълнени до влизането му в сила.

Заключителни разпоредби към Закон за нотариусите и нотариалната дейност (ДВ, бр. 104 от 06.12.1996 г., в сила от 06.01.1997 г.)

§ 22. В чл. 185, буква "б" от Закона за задълженията и договорите (обн., ДВ, бр. 275 от 1950 г.; попр., Изв., бр. 2 от 1950 г.; изм., бр. 69 от 1951 г., бр. 92 от 1952 г.; ДВ, бр. 85 от 1963 г., бр. 27 от 1973 г., бр. 16 от 1977 г., бр. 28 от 1982 г., бр. 30 от 1990 г.; бр. 12 и 56 от 1993 г. и бр. 83 от 1996 г.) думата "нотариусите" се заменя със "съдиите по вписванията".

Преходни и заключителни разпоредби към ВАЛУТЕН ЗАКОН

(ДВ, бр. 83 от 21.09.1999 г., в сила от 1.01.2000 г.)

§ 7. В Закона за задълженията и договорите (обн., ДВ, бр. 275 от 1950 г., попр., Изв., бр. 2 от 1950 г.; изм., бр. 69 от 1951 г., бр. 92 от 1952 г., ДВ, бр. 85 от 1963 г., бр. 27 от 1973 г., бр. 16 от 1977 г., бр. 28 от 1982 г., бр. 30 от 1990 г., бр. 12 и 56 от 1993 г., бр. 83 и 104 от 1996 г.) в чл. 10 ал. 1 се отменя.

Преходни и заключителни разпоредби към ДАНЪЧЕН ПРОЦЕСУАЛЕН КОДЕКС
(ДВ, бр. 103 от 30.11.1999 г.; в сила от 01.01.2000 г.)

§ 8. В чл. 136, ал. 1 от Закона за задълженията и договорите (обн., ДВ, бр. 275 от 1950 г.; попр., Изв., бр. 2 от 1951 г.; изм., бр. 69 от 1951 г., бр. 92 от 1952 г.; ДВ, бр. 85 от 1963 г., бр. 27 от 1973 г., бр. 16 от 1977 г., бр. 28 от 1982 г., бр. 30 от 1990 г., бр. 12 и 56 от 1993 г., бр. 83 и 104 от 1996 г., бр. 83 от 1999 г.) т. 2 се изменя така:

"2. вземанията на държавата за данъци върху определен имот или за моторно превозно средство - от стойността на този имот или на моторното превозно средство;".

Преходни и заключителни разпоредби към Закон за кадастъра и имотния регистър
(ДВ, бр. 34 от 25.04.2000 г., в сила от 01.01.2001 г.)

§ 11. В Закона за задълженията и договорите (обн., ДВ, бр. 275 от 1950 г.; попр., Изв., бр. 2 от 1950 г.; изм., бр. 69 от 1951 г., бр. 92 от 1952 г., ДВ, бр. 85 от 1963 г., бр. 27 от 1973 г., бр. 16 от 1977 г., бр. 28 от 1982 г., бр. 30 от 1990 г., бр. 12 и 56 от 1993 г., бр. 83 и 104 от 1996 г., бр. 83 и 103 от 1999 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 166, ал. 1 след думите "чрез вписване" се добавя "в имотния регистър".

2. В чл. 169 ал. 1 се отменя.

3. В чл. 171 думите "за ипотеката, трябва да бъдат отбелязани към договора или към молбата за учредяването ѝ" се заменят с "трябва да бъдат извършени в писмена форма с нотариална заверка на подписите и вписани в имотния регистър".

4. В чл. 175, ал. 2, изречение второ след думите "към вписването" се добавя "в имотния регистър".

5. В чл. 179, ал. 2 изречение второ се изменя така:

"То се извършва чрез отбелязване в партидата на ипотекирания имот."

6. В чл. 237, ал. 1 накрая се добавя "в имотния регистър".

Заключителни разпоредби към КОДЕКС на международното частно право
(ДВ, бр. 42 от 17.05.2005 г.)

§ 2. В Закона за задълженията и договорите (обн., ДВ, бр. 275 от 1950 г.; попр., Изв., бр. 2 от 1950 г.; изм., бр. 69 от 1951 г., бр. 92 от 1952 г.; ДВ, бр. 85 от 1963 г., бр. 27 от 1973 г., бр. 16 от 1977 г., бр. 28 от 1982 г., бр. 30 от 1990 г., бр. 12 и 56 от 1993 г., бр. 83 и 104 от 1996 г., бр. 83 и 103 от 1999 г., бр. 34 и 19 от 2003 г.) чл. 437 - 449 се отменят.

Преходни и заключителни разпоредби към Закон за частните съдебни изпълнители
(ДВ, бр. 43 от 20.05.2005 г., в сила от 01.09.2005 г.)

§ 11. В Закона за задълженията и договорите (обн., ДВ, бр. 275 от 1950 г.; попр., Изв., бр. 2 от 1950 г.; изм., бр. 69 от 1951 г., бр. 92 от 1952 г., ДВ, бр. 85 от 1963 г., бр. 27 от 1973 г., бр. 16 от 1977 г., бр. 28 от 1982 г., бр. 30 от 1990 г., бр. 12 и 56 от 1993 г., бр. 83 и 104 от 1996 г., бр. 83 и 103 от 1999 г., бр. 34 и 19 от 2003 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 175, ал. 2 думите "съдията-изпълнител" се заменят с "държавният или частният съдебен изпълнител".

2. В чл. 185, буква "б" думите "съдиите-изпълнители" се заменят с "държавните и частните съдебни изпълнители".

Преходни и заключителни разпоредби към Закон за концесиите
ДВ, бр. 36 от 02.05.2006 г., в сила от 01.07.2006 г.)

§ 14. В Закона за задълженията и договорите (обн., ДВ, бр. 275 от 1950 г.; попр., Изв., бр. 2 от 1950 г.; изм., бр. 69 от 1951 г., бр. 92 от 1952 г.; ДВ, бр. 85 от 1963 г., бр. 27 от 1973 г., бр. 16 от 1977 г., бр. 28 от 1982 г., бр. 30 от 1990 г., бр. 12 и 56 от 1993 г., бр. 83 и 104 от 1996 г., бр. 83 и 103 от 1999 г., бр. 34 от 2000 г., бр. 19 от 2003 г., бр. 42 и 43 от 2005 г.) в чл. 136, т. 2 накрая се поставя запетая и се добавя "както и вземания, произтичащи от концесионни плащания, лихви и неустойки по концесионни договори;".

Преходни и заключителни разпоредби към ГРАЖДАНСКИ ПРОЦЕСУАЛЕН КОДЕКС
(ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 01.03.2008 г.)

§ 23. В Закона за задълженията и договорите (обн., ДВ, бр. 275 от 1950 г.; попр., Изв., бр. 2 от 1950 г.; изм., бр. 69 от 1951 г., бр. 92 от 1952 г.; ДВ, бр. 85 от 1963 г., бр. 27 от 1973 г., бр. 16 от 1977 г., бр. 28 от 1982 г., бр. 30 от 1990 г., бр. 12 и 56 от 1993 г., бр. 83 и 104 от 1996 г., бр. 83 и 103 от 1999 г., бр. 34 от 2000 г., бр. 19 от 2003 г., бр. 42 и 43 от 2005 г., бр. 36 от 2006 г.) се правят следните изменения:

1. В чл. 37 думите "с нотариално заверен подпис" се заменят със "с нотариално удостоверяване на подписа и съдържанието, извършени едновременно".

2. Член 160 се изменя така:

"Чл. 160. Когато обезпеченото вземане е парично или за него е уговорена парична неустойка, ако залогът е учреден с писмен договор или е даден от закона за обезпечение на вземания, които произтичат от писмен договор, кредиторът може въз основа на договора да поиска издаване на заповед за незабавно изпълнение по реда на чл. 418 от Гражданския процесуален кодекс."

3. Член 165 се изменя така:

"Чл. 165. Кредитор, който има залог върху вземане, може да поиска издаване на заповед за незабавно изпълнение по реда на чл. 418 от Гражданския процесуален кодекс при условията и по реда на чл. 160 и се удовлетворява предпочтително по реда за обръщане на изпълнението върху вземане."

4. В чл. 173 ал. 3 се изменя така:

"(3) Ако вземането е за определена парична сума или ако за него е уговорена парична неустойка, кредиторът може въз основа на акта за вписването на ипотеката да поиска издаване на заповед за незабавно изпълнение по реда на чл. 418 от Гражданския процесуален кодекс."

Преходни и заключителни разпоредби към Закон за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс
(ДВ, бр. 50 от 30.05.2008 г., в сила от 01.03.2008 г.)

§ 45. В Закона за задълженията и договорите (обн., ДВ, бр. 275 от 1950 г.; попр., Изв., бр. 2 от 1950 г.; изм., бр. 69 от 1951 г., бр. 92 от 1952 г.; ДВ, бр. 85 от 1963 г., бр. 27 от 1973 г., бр. 16 от 1977 г., бр. 28 от 1982 г., бр. 30 от 1990 г., бр. 12 и 56 от 1993 г., бр. 83 и 104 от 1996 г., бр. 83 и 103 от 1999 г., бр. 34 от 2000 г., бр. 19 от 2003 г., бр. 42 и 43 от 2005 г., бр. 36 от 2006 г., бр. 59 и 92 от 2007 г.) се създава заключителна разпоредба с параграф единствен:

"Заключителна разпоредба

Параграф единствен. Пълномощията за учредяване, променяне или прекратяване на права върху имот, извършени преди 1 март 2008 г., запазват действието си."

Преходни и заключителни разпоредби към ЗАКОН за концесиите
(ДВ, бр. 96 от 01.12.2017 г., в сила от 03.01.2018 г.)

§ 17. В Закона за задълженията и договорите (обн., ДВ, бр. 275 от 1950 г.; попр., бр. 2 от 1950 г.; изм., бр. 69 от 1951 г., бр. 92 от 1952 г., бр. 85 от 1963 г., бр. 27 от 1973 г., бр. 16 от 1977 г., бр. 28 от 1982 г., бр. 30 от 1990 г., бр. 12 и 56 от 1993 г., бр. 83 и 104 от 1996 г., бр. 83 и 103 от 1999 г., бр. 34 от 2000 г., бр. 19 от 2003 г., бр. 42 и 43 от 2005 г., бр. 36 от 2006 г., бр. 59 и 92 от 2007 г. и бр. 50 от 2008 г.) в чл. 136, т. 2 думата „плащания" се заменя с „възнаграждения".

Преходни и заключителни разпоредби към ЗАКОН за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс
(ДВ, бр. 42 от 22.05.2018 г.)

§ 11. В Закона за задълженията и договорите (обн., ДВ, бр. 275 от 1950 г.; попр., бр. 2 от 1950 г.; изм., Изв., бр. 69 от 1951 г., бр. 92 от 1952 г.; ДВ, бр. 85 от 1963 г., бр. 27 от 1973 г., бр. 16 от 1977 г., бр. 28 от 1982 г., бр. 30 от 1990 г., бр. 12 и 56 от 1993 г., бр. 83 и 104 от 1996 г., бр. 83 и 103 от 1999 г., бр. 34 от 2000 г., бр. 19 от 2003 г., бр. 42 и 43 от 2005 г., бр. 36 от 2006 г., бр. 59 и 92 от 2007 г., бр. 50 от 2008 г. и бр. 96 от 2017 г.) се създава чл. 116а:

„116а. Когато вземането е предявено частично, давността се спира или прекъсва само за предявената част."

Преходни и заключителни разпоредби към ЗАКОН за допълнение на Закона за задълженията и договорите
(ДВ, бр. 102 от 01.12.2020 г., в сила от 03.06.2021 г.; изм., бр. 35 от 27.04.2021 г. с Решение № 4 от 20.04.2021 г. на КС на РБ по к. д. № 1 / 2021 г.)

§ 2. (Обявен за противоконституционен – ДВ, бр. 35 от 2021 г. с Решение № 4 от 20.04.2021 г. на КС на РБ по к. д. № 1 / 2021 г.) За заварените случаи давността по чл. 112 започва да тече от деня, в който вземането е станало изискуемо. При висящо изпълнително производство давността започва да тече от първото действие по изпълнението, а когато такова не е образувано - от деня на влизането в сила на акта, с който е признато вземането.